ΑΣΤΗΡ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

«*Τὰ πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε*».

Ἔτος 58ον. ΙΟΥΝΙΟΣ, 1922 Ἀριθ. 6.

ΠΛΕΙΟΨΗΦΙΑ ΚΑΙ ΜΕΙΟΨΗΦΙΑ

«Δὲν θέλεις ἀκολουθήσει τοὺς πολλοὺς ἐπὶ κακῷ». (Ἔξοδ. κγ'. 2)

Ἡ ἐντολὴ αὕτη προϋποθέτει δύο τινά:

1) Ὅτι οἱ **πολλοί**, δηλ. ἡ πλειοψηφία, **πράττουν τὸ κακόν**, καὶ 2) Ὅτι διὰ νὰ δίδεται ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ, σημαίνει ὅτι **ὑπάρχει ὁ κίνδυνος**, μήπως οἱ εὐσεβεῖς, τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ, **ἀκολουθήσουν τοὺς πολλοὺς** εἰς τὸ κακόν.

Καὶ Α'. ***Εἶναι ἀληθὲς ὅτι οἱ πολλοὶ πράττουν τὸ κακόν;*** Τοῦτο δυστυχῶς ἀληθεύει οὐχὶ μόνον κατὰ τὴν σημερινὴν ἐποχήν, ἀλλὰ καὶ καθ' ὅλην τὴν ἀνθρωπίνην ἱστορίαν τοῦ παρελθόντος, ἀφ' ὅτου ὁ ἄνθρωπος παρήκουσεν εἰς τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ ἁμαρτία εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον. Ἡ Ἁγία Γραφὴ μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων **ἡ ἀνθρωπότης ῥέπει πρὸς τὸ κακόν**, δηλ. πρὸς τὴν παράβασιν τοῦ Θείου ἠθικοῦ νόμου. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Νῶε «εἶδεν ὁ Κύριος ὅτι ἐπληθύνετο ἡ κακία τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς καὶ πάντες οἱ σκοποὶ τῶν διαλογισμῶν τῆς καρδίας αὐτοῦ ἦσαν μόνον κακία πάσας τὰς ἡμέρας» (Γέν. ϛ'. 5). Εἰς τὰ Σόδομα καὶ τὰ Γόμορρα, μεταξὺ τόσου πληθυσμοῦ, οὔτε δέκα δίκαιοι εὑρέθησαν (Γεν. ιή. 32).

Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ὁ Θεὸς βραδύτερον ἐξέλεξε τὸν λαὸν Ἰσραὴλ ὡς περιούσιον Αὐτοῦ λαόν· ἀλλὰ καὶ περὶ τούτου ὁ Ἠσαΐας λέγει, «Ἐὰν ὁ Κύριος τῶν δυνάμεων δὲν ἤθελεν ἀφήσει εἰς ἡμᾶς μικρὸν ὑπόλοιπον, ὡς τὰ Σόδομα ἠθέλομεν γίνει καὶ μὲ τὰ Γόμορρα ἠθέλομεν ὁμοιωθῆ» (Ἠσ. α'. 9). Καὶ γνωρίζομεν ἐκ τῆς ἱστορίας ὅτι ὁ λαὸς Ἰσραήλ, λησμονῶν ὅλας τὰς εὐεργεσίας καὶ τὰ θαύματα καὶ σημεῖα, διὰ τῶν ὁποίων ὁ Θεὸς τὸν ἠλευθέρωσε καὶ τὸν ἀνέδειξε, διαρκῶς ἔρρεπε πρὸς τὴν εἰδωλολατρείαν, ἑωσοῦ ἐπῆλθον κατ' αὐτοῦ οἱ Ἀσσύριοι καὶ οἱ Βαβυλώνιοι καὶ τὸν ἀπήγαγον εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν. Ἐὰν δὲ τοιαύτη ἦτο ἡ πρὸς τὴν κακίαν ῥοπὴ τοῦ περιουσίου λαοῦ τοῦ Θεοῦ, ὁποία ἡ ἠθικὴ κατάπτωσις τοῦ λοιποῦ ἐθνικοῦ κόσμου! Τὴν κατάστασιν τούτου μᾶς περιγράφει ζωηρῶς ὁ Ἀπόστολος Παῦλος (Ρωμ. α'. 21—32).

Ἀλλὰ καὶ ἀφοῦ ἐπεφάνη καὶ ἐπεκράτησεν ὁ Χριστιανισμὸς εἰς τὸν κόσμον, πάλιν ἡ μεγάλη πλειονότης τῶν ἀνθρώπων ἐξηκολούθησε νὰ ῥέπῃ πρὸς τὸ κακόν. Καὶ σήμερον ἔτι, κατὰ τὴν πρόρρησιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, οἱ θέλον-

τες νὰ ζήσουν συμφώνως πρὸς τὴν διδασκαλίαν Αὐτοῦ διώκονται καὶ μισοῦνται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, δηλ. ***ὑπὸ τῆς πλειοψηφίας***, ἥτις δὲν ἀγαπᾷ τὸ καλόν, τὴν εὐσέβειαν, τὴν καθαρότητα, τὴν πρᾳότητα, τὴν εἰλικρίνειαν, ἀλλ' ***ἐκζητεῖ καὶ πράττει τὰ ἀντίθετα.***

Τοῦτο ἐπιβεβαιώνει καὶ ἡ ***ἀτομικὴ πεῖρα*** ἑνὸς ἑκάστου ἐξ ἡμῶν. Τί ἀκούομεν καθ' ἑκάστην εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ τὰς πλατείας τῆς πόλεώς μας καὶ πάσης πόλεως καὶ κατοικίας ἀνθρώπων—καλοὺς καὶ εὐφήμους λόγους, εὐλογίας, προσευχάς ; ἢ τοὐναντίον, κατάρας, βωμολοχίας, κακολογίας καὶ βλασφημίας ; Τί συναντᾷ τις περισσότερον εἰς τὴν καθημερινήν του συναναστροφὴν μὲ τὸν κόσμον ; Ἀλήθειαν ἢ ψεῦδος ; Εἰλικρίνειαν ἢ ὑποκρισίαν ; Εὐσέβειαν ἢ ἀκολασίαν ; Δικαιοσύνην καὶ ἀγάπην, ἢ ἀδικίαν, μῖσος καὶ ἀσπλαγχνίαν ; Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι εἰς τὸν κόσμον γενικῶς ***κατὰ πολὺ πλεονάζει ἡ κακία***, ἡ δὲ ἀρετὴ ὑπῆρξε πάντοτε σπανία καὶ ἀπετέλεσεν ἐξαίρεσιν ἐν μέσῳ τῆς γενικῆς ἐξαχρειώσεως.

Β'. Ὑπάρχει πράγματι κίνδυνος διὰ τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ, μήπως ἀκολουθήσουν καὶ μιμηθοῦν τοὺς πολλοὺς ἐπὶ κακῷ ; Δυστυχῶς καὶ τοῦτο ἀληθεύει.

α) Εἰς πᾶσαν ἀνθρωπίνην ψυχὴν ὑπάρχει ***ἔμφυτος τάσις καὶ κλίσις πρὸς τὸ κακόν.*** Ἡ καρδία τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀπατηλὴ ὑπὲρ πάντα καὶ σφόδρα διεφθαρμένη (Ἱερεμ. ιζ'. 9). Ἀκόμη καὶ εἰς τὰ παιδία παρατηρεῖται ἡ ἔμφυτος αὕτη τάσις, εὐθὺς ὡς συναναστραφοῦν τοὺς κοσμικοὺς ἀνθρώπους.

β) Ὁ εὐσεβὴς καὶ πιστὸς ***περιβάλλεται διὰ τόσων ἀπειραρίθμων κακῶν παραδειγμάτων*** τῶν ἀνθρώπων, μὲ τοὺς ὁποίους ἀναγκάζεται καθ' ἑκάστην νὰ ἔρχεται εἰς ἐπαφήν, ὥστε εὐκόλως δύναται νὰ παρασυρθῇ ὑπ' αὐτῶν. «Φθείρουσιν ἤθη χρηστὰ συναναστροφαὶ κακαὶ» (Α'. Κορινθ. ιε'. 33). Αἱ πράξεις, αἱ ἰδέαι, αἱ συνήθειαι τοῦ ἁμαρτωλοῦ κόσμου ἀνεπαισθήτως τείνουν διὰ τῆς συνοικειώσεως νὰ ἐπηρεάσουν καὶ αὐτοὺς τοὺς μᾶλλον ἀκεραίους καὶ εἰλικρινεῖς Χριστιανικοὺς χαρακτῆρας. Εἶναι ἐξόχως ὕπουλος ἡ ἐνέργεια αὕτη τῆς συνοικειώσεως καὶ καθημερινῆς γνωριμίας μὲ τὴν κακίαν καὶ τὴν ἁμαρτίαν τῶν πέριξ ἡμῶν ἀνθρώπων.

γ) Ὑπάρχουν τόσα καὶ τόσα ***παραδείγματα*** καὶ ἐκ τῆς Ἱερᾶς Ἱστορίας καὶ ἐκ τῆς κοσμικῆς ἱστορίας καὶ ἐκ τῆς προσωπικῆς ἡμῶν πείρας, ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι ἔζησαν κατ' ἀρχὰς συμφώνως πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὕστερον ὅμως παρεσύρθησαν καὶ ***ἔπεσαν εἰς τὴν ἁμαρτίαν καὶ ἀπωλέσθησαν.*** Τὰ παραδείγματα ταῦτα, ἀντὶ νὰ μᾶς σωφρονίσουν καὶ διδάξουν καὶ ἐνισχύσουν, τοὐναντίον πολλάκις ***μᾶς ἀποθαρρύνουν*** καὶ μᾶς κάμνουν ***νὰ ἀπιστήσωμεν πρὸς τὴν δύναμιν τοῦ Εὐαγγελίου*** καὶ τοῦ Θείου Πνεύματος. Δι' ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους ὁ εὐσεβὴς Χριστιανὸς ὑπόκειται εἰς τὸν κίνδυνον τοῦ νὰ ἀκολουθήσῃ καὶ αὐτὸς τὸ ρεῦμα τῶν πολλῶν, οἵτινες τρέχουν πρὸς τὸ κακόν.

Ἀλλὰ θὰ εἴπῃ τις : «Εἰς ὅλα τὰ πρακτικὰ ζητήματα, δὲν λέγομεν ὅτι δύο κεφάλια κρίνουν καλήτερον ἀπὸ ἓν καὶ μόνον; Καὶ ἑκατὸν κεφάλια καλήτερον ἀπὸ δέκα ; Ὅταν ἓν μέλος τῆς οἰκογενείας μας ἀσθενῇ ἐπικινδύνως, δὲν καλοῦμεν πολλάκις συμβούλιον ἰατρῶν, ὡς ἀσφαλέστερον ἀπὸ τὴν γνώμην τοῦ ἑνὸς ἰατροῦ ; Οἱ

νόμοι τῆς πολιτείας δὲν παραπέμπονται εἰς συμβούλια καὶ ἐπιτροπὰς καὶ δὲν συζητοῦνται εἰς τὴν Βουλὴν καὶ ψηφίζονται εἰς τρεῖς ἀναγνώσεις, ὅπως διὰ τῆς ἐξονυχίσεως αὐτῶν ἐκ μέρους πολλῶν καταρτισθοῦν ἀρτιώτεροι ἀφ' ὅ,τι ἦσαν εἰς τὸ ἀρχικὸν σχέδιον, τὸ ὁποῖον ἐξεπονήθη ὑπὸ ἑνὸς ἢ δύο ἀνθρώπων ; Ἡ πολιτεία δὲν διοικεῖται ὑπὸ τῆς θελήσεως τῆς πλειοψηφίας ; Διατί λοιπὸν νὰ μὴ δεχθῶμεν καὶ εἰς τὰ ἠθικὰ καὶ πνευματικὰ ζητήματα τὸ ἴδιον σύστημα τῆς ἐπικρατήσεως τῆς γνώμης τῶν πολλῶν κατὰ τῆς γνώμης τῶν ὀλίγων ;

Εἶναι βεβαίως ἀληθὲς ὅτι εἰς τὰ πολιτικὰ ζητήματα εἶναι γενικῶς καθιερωμένη εἰς ὅλα τὰ ἐλεύθερα κράτη ἡ ἀρχὴ ***τῆς διοικήσεως συμφώνως πρὸς τὴν θέλησιν τῆς πλειονοψηφίας τοῦ ἔθνους***. Καὶ τοῦτο γίνεται ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐξ ἀνάγκης, διότι ἄλλως πως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ διοικηθῇ ἕνας λαός, ἐκτὸς ἂν θέλῃ νὰ ἀπαρνηθῇ τὰς ἐλευθερίας του καὶ νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὴν θέλησιν ἑνὸς κυβερνήτου (τοῦθ' ὅπερ λέγεται ***μοναρχία***) ἢ ὀλίγων ἀνθρώπων (τοῦθ' ὅπερ λέγεται ***ὀλιγαρχία***). Ἀφ' ἑτέρου δέ, προκειμένου περὶ ζητημάτων πολιτικῶν ἢ κοινωνικῶν, ὅπου ὑποτίθεται ὅτι ὅλοι οἱ πολῖται ἀποβλέπουν εἰς τὸ γενικὸν καὶ κοινὸν συμφέρον, ἡ σύσκεψις ὅλων τῶν πολιτῶν περὶ τῶν κοινῶν πραγμάτων δὲν δύναται παρὰ νὰ ἦναι ὠφέλιμος καὶ συντελεστικὴ εἰς τὴν ἐξεύρεσιν τῶν καλητέρων ἀποφάσεων καὶ νόμων καὶ κυβερνητῶν, ἐπειδὴ δὲ εἶναι σχεδὸν ἀδύνατον νὰ ὑπάρξῃ ἀπόλυτος ὁμοφωνία εἰς οἱονδήποτε ζήτημα, εἶναι φυσικὸν καὶ λογικὸν καὶ δίκαιον νὰ ὑπερισχύσῃ ἡ θέλησις καὶ ἡ γνώμη τῶν πολλῶν κατὰ τῆς γνώμης τῶν ὀλίγων.

Ἀλλὰ μήπως καὶ εἰς τὰ πολιτικὰ ζητήματα ἡ γνώμη τῶν πολλῶν εἶναι πάντοτε ἀλάνθαστος καὶ ὀρθή ; Μήπως ἡ ἱστορία δὲν γέμει παραδειγμάτων, ὅπου ἡ ἀπόφασις καὶ γνώμη μιᾶς πλειοψηφίας ἀπεδείχθη ἐκ τῶν ὑστέρων καταστρεπτικὴ διὰ τοὺς ἀποφασίσαντας καὶ διὰ τὸ ἔθνος των ; Μήπως δὲν ἐπιστοποιήθη τοσάκις καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας καὶ εἰς τὸ ἔθνος μας ὅτι ἡ κοινὴ γνώμη καὶ αἱ λαϊκαὶ καὶ κοινοβουλευτικαὶ κατὰ πλειοψηφίαν ἀποφάσεις ὑπῆρξαν μωραί, ἐπιβλαβεῖς καὶ ὀλέθριαι εἰς τὰ ἀποτελέσματά των, καὶ ὅτι ἡ γνώμη τῆς μειοψηφίας ἦτο ὀρθοτέρα ; Ὥστε καὶ εἰς αὐτὰ τὰ πολιτικὰ ζητήματα ἡ θέλησις καὶ γνώμη τῆς πλειοψηφίας εἶναι πολλάκις ἐσφαλμένη. Ἡ λογικὴ καὶ τὸ ὀρθὸν δὲν ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὸν ἀριθμόν, ἀπὸ τὴν πλειοψηφίαν ἢ τὴν μειοψηφίαν. Ἐν τούτοις, διοικούμεθα ἀπὸ τὴν θέλησιν τῆς πλειοψηφίας, διότι ἄλλως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ διοικηθῇ ἓν κράτος ἢ μία ὁμὰς ἀνθρώπων ἢ καὶ ἓν ἁπλοῦν σωματεῖον.

Εἰς τὰ ἠθικὰ ὅμως ζητήματα δὲν ἔχει οὕτω τὸ πρᾶγμα. Τὰ ζητήματα ταῦτα δικαιοῦται καὶ πρέπει νὰ λύῃ ἕκαστος ἄνθρωπος δι' ἑαυτὸν συμφώνως πρὸς τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς συνειδήσεώς του. Ἐνῷ τὰ πολιτικὰ ζητήματα εἶναι ζητήματα ἐνδιαφέροντα τοὺς πολίτας ὡς ὁμάδα, ὡς ἔθνος, ὡς κοινωνίαν, ***τὰ ἠθικὰ ζητήματα ἐνδιαφέρουν ἕκαστον ἄνθρωπον ὡς ἄτομον***. Διὰ τὴν ἐπὶ τῶν ἠθικῶν ζητημάτων γνώμην καὶ ἀπόφασίν του ὁ ἄνθρωπος εἶναι προσωπικῶς ὑπεύθυνος πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς οὐδένα ἄλλον. Ἠθικὰ δὲ ζητήματα λέγοντες, ἐννοοῦμεν ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἀσχολοῦνται μὲ τὴν ψυχὴν καὶ τὴν συνείδησιν τοῦ ἀνθρώπου, ἐν σχέσει πρὸς τὸν

νόμον τοῦ Θεοῦ—μὲ τὴν διάκρισιν τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, μὲ τὰ καθήκοντα τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τὸν πλησίον του. Εἰς τὰ τοιαῦτα ζητήματα, ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχει νὰ ἐξετάσῃ τί λέγει καὶ τί κάμνει ὁ κόσμος, ἀλλὰ τί ὑπαγορεύει ὁ ἔμφυτος ἐν ἑαυτῷ νόμος τῆς συνειδήσεως καὶ τί ἀπαιτεῖ ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ.

Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος εἰς τὰ ἠθικὰ ζητήματα λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὴν γνώμην τῆς πλειοψηφίας τῆς κοινωνίας καὶ ἀκολουθήσῃ τὴν πλειοψηφίαν ταύτην, τότε, ὡς εἴδομεν ἀνωτέρω, ***θὰ ἦναι ψεύστης, κλέπτης, ἄδικος, ἀσελγής, βλάσφημος, ἅρπαξ, ἄσπλαγχνος, ἀσεβής, ἐγωϊστής***—διότι τοιουτοτρόπως ζοῦν καὶ πολιτεύονται οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων εἰς πᾶσαν κοινωνίαν. Εἶναι λοιπὸν φανερὸν ὅτι ὁ θέλων νὰ φέρῃ ἐπαξίως τὸ ὄνομα τοῦ Χριστιανοῦ δὲν δύναται νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν πλειοψηφίαν, ἀλλὰ τοὐναντίον νὰ ἔχῃ τὸ θάρρος καὶ τὴν θέλησιν νὰ ἀντιταχθῇ κατὰ τῆς πλειοψηφίας καὶ νὰ ζήσῃ ζωὴν ἀντιθέσεως καὶ διαμαρτυρίας κατὰ τῆς πλειοψηφίας εἰς τὰ ζητήματα ταῦτα.

Ἀλλὰ διὰ νὰ κατορθώσῃ τοῦτο προαπαιτοῦνται μερικὰ πράγματα:

1) ***Πρέπει νὰ ἦναι καλῶς πληροφορημένος ἐν ἑαυτῷ περὶ τῆς ὀρθῆς ὁδοῦ.*** Πρέπει νὰ γνωρίζῃ ποῖον εἶναι τὸ ὀρθόν, ποῖον εἶναι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ· ἑπομένως πρέπει νὰ κατέχῃ καὶ νὰ γνωρίζῃ καλῶς τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, ἥτις εἶναι ***ἡ Ἁγία Γραφή.*** Διὰ τοῦτο οὐδεὶς ἄνθρωπος, καὶ μάλιστα Χριστιανός, πρέπει νὰ ὑπάρχῃ, ὁ μὴ ἔχων εἰς χεῖράς του τὸν Θεῖον Λόγον. Καὶ πρέπει ὄχι μόνον νά τὸν ἔχῃ, ἀλλὰ καὶ νὰ τὸν μελετᾷ καὶ νὰ τὸν γνωρίζῃ καλῶς.

2) Πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν ἀπόλυτον πεποίθησιν ὅτι τὸ ***Θεῖον θέλημα εἶναι ὁ ὕψιστος κανὼν καὶ ἀλάνθαστος γνώμων εἰς πᾶν ἠθικὸν ζήτημα,*** καὶ νὰ ἀγαπᾷ καὶ νὰ ἐκτιμᾷ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ πᾶν ἄλλο πρᾶγμα. Πρέπει, ὡς ὁ Δαβίδ, νὰ λέγῃ καὶ νὰ φρονῇ ὅτι «Ὁ νόμος τοῦ Κυρίου εἶναι ἄμωμος, ἐπιστρέφων ψυχήν· ἡ μαρτυρία τοῦ Κυρίου πιστή, σοφίζουσα τὸν ἁπλοῦν· τὰ διατάγματα τοῦ Κυρίου εὐθέα, εὐφραίνοντα καρδίαν· ἡ ἐντολὴ τοῦ Κυρίου λαμπρά, φωτίζουσα ὀφθαλμούς. Αἱ κρίσεις τοῦ Κυρίου ἀληθιναί, δίκαιαι ἐν ταυτῷ, πλέον ἐπιθυμηταὶ παρὰ τὸ χρυσίον καὶ γλυκύτεραι ὑπὲρ τὸ μέλι» (Ψαλμ. ιθ΄. 7—10).

3) Πρέπει νὰ ***σταθμίζῃ εἰς τὴν πραγματικήν της ἀξίαν τὴν γνώμην τῶν πολλῶν*** καὶ τὰς συνηθείας καὶ κρίσεις τῶν κοσμικῶν ἀνθρώπων. Ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅτι μία περιπέτεια τοῦ βίου σας σᾶς ἔρριπτε μεταξὺ ἀγρίων καὶ ἀπολιτίστων ἀνθρώπων καὶ ἐὰν εἰς τοὺς ἀγρίους τούτους καὶ ἀπολιτίστους ὡμιλεῖτε περὶ τέχνης καὶ ἐπιστήμης, καὶ ἐὰν αὐτοί, ὡς ἄγριοι καὶ ἀπολίτιστοι, μὴ ἐννοοῦντες, σᾶς ἐχλεύαζον, μήπως τοῦτο θὰ σᾶς ἔκαμνε νὰ χάσετε τὴν ἐκτίμησίν σας πρὸς τὴν τέχνην ἢ τὴν ἐπιστήμην; Καὶ διατὶ νὰ ἀποδώσητε περισσοτέραν βαρύτητα εἰς τὴν γνώμην τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ ἀμετανοήτων ἀνθρώπων περὶ θρησκείας καὶ περὶ ἠθικῶν ἀρχῶν;

4) Πρέπει ὁ Χριστιανὸς νὰ θεωρῇ ὄχι μόνον τὰς ἰδέας τοῦ κόσμου ἐπὶ τῶν ἠθικῶν ζητημάτων ὡς ***σφαλερὰς καὶ ἀναξίας προσοχῆς,*** ἀλλὰ καὶ νὰ μὴ ἀποδίδῃ καμμίαν σπουδαιότητα ***εἰς τὸν ἔπαινον ἢ τὸ μῖσος τοῦ κόσμου*** πρὸς τὸ

ἄτομόν του. Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης μᾶς πληροφορεῖ ὅτι πολλοὶ τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστόν· ἀλλὰ διὰ τοὺς Φαρισαίους δὲν ὡμολόγουν τὴν πίστιν των ταύτην διὰ νὰ μὴ γίνουν ἀποσυνάγωγοι, «διότι ἠγάπησαν τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον παρὰ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ» (Ἰωάνν. ιβ'. 42). Ἀγαπῶμεν καὶ ἐπιθυμοῦμεν φύσει τὸν ἔπαινον τῶν ὁμοίων μας· καὶ ἡ ἔμφυτος αὕτη τάσις τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας δὲν εἶναι καθ' ἑαυτὴν ἀξιόμεμπτος. Ἐὰν ἐπιθυμῶμεν τὸν ἔπαινον τῶν καλῶν καὶ ἐναρέτων ἀνθρώπων, ἡ ἐπιθυμία μας αὕτη εἶναι καλὴ καὶ ἔχει καλὴν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς ζωῆς μας. Ἀφ' ἑτέρου ποῖος ἐξ ἡμῶν ἐπιθυμεῖ νὰ τὸν ἐπαινοῦν ἄνθρωποι κακοῦργοι, ἄτιμοι καὶ ἐστιγματισμένοι—λ. χ. λωποδύται ἢ φονεῖς ἢ ἐκβιασταί; Τοὐναντίον, πολλάκις λέγομεν ὅτι εἶναι τιμή μας νὰ μᾶς ἐχθρεύωνται τοιοῦτοι ἄνθρωποι· διότι εἶναι χαρακτῆρες ἀνεγνωρισμένως ποταποὶ καὶ αἰσχροί. Ἐξ ἴσου πρέπει νὰ μὴ ἐπιθυμῶμεν τὸν ἔπαινον τῶν κοσμικῶν ἀνθρώπων, οἵτινες πράττουν ἢ ἀνέχονται τὴν ἀδικίαν, τὴν διαφθοράν, τὴν ἀσέβειαν, τὸ ψεῦδος, τὴν ἀπάτην, κτλ. Ἡ κρίσις τῶν τοιούτων ἀνθρώπων οὐδεμίαν ἀξίαν δύναται νὰ ἔχῃ καὶ ὁ ἔπαινός των εἶναι συμφορά. «Οὐχὶ εἰς ἐσᾶς», εἶπεν ὁ Χριστός, «ὅταν πάντες οἱ ἄνθρωποι σᾶς εὐφημήσωσι» (Λουκ. ς' 26).

Ἀλλὰ καὶ ***τὸ μῖσος αὐτῶν δὲν πρέπει νὰ φοβηθῇ τις***· διότι τοῦτο εἶναι ὁ κλῆρος τοῦ ἀληθοῦς Χριστιανοῦ. «Μακάριοι ἐστὲ ὅταν σᾶς ὀνειδίσωσι καὶ διώξωσι καὶ εἴπωσι πάντα πονηρὸν λόγον ἐναντίον σας ψευδόμενοι ἕνεκεν Ἐμοῦ· χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε, διότι ὁ μισθός σας εἶναι πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς· διότι οὕτως ἐδίωξαν τοὺς προφήτας τοὺς πρὸ ὑμῶν» (Ματθ. ε' 11—12).

Οἱ ἀληθεῖς Χριστιανοὶ ***ἀποτελοῦν πάντοτε τὴν μειοψηφίαν*** εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον, καὶ ἡ κατάστασις αὕτη θὰ ἐξακολουθήσῃ, ἕως οὗ διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Εὐαγγελίου ὁ κόσμος ἀναγεννηθῇ καὶ ἀναμορφωθῇ. Οἱ ἀληθεῖς ὅμως Χριστιανοί, ἂν καὶ ὀλιγώτεροι τῶν κοσμικῶν ἀνθρώπων, εἶναι «***τὸ ἅλας τῆς γῆς***» (Ματθ. ε' 13). Ὅπως ὀλίγον ἅλας διατηρεῖ τὸ κρέας καὶ τὰ ἄλλα τρόφιμα ἀπὸ τοῦ νὰ ἀποσυντεθοῦν καὶ νὰ καταστραφοῦν, οὕτω καὶ ἡ μικρὰ ἐκείνη μερὶς μιᾶς κοινωνίας ἢ ἑνὸς ἔθνους, ἥτις ἀκολουθεῖ πιστῶς ἐπὶ τὰ ἴχνη τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ζῇ συμφώνως πρὸς τὰς ἐντολὰς Αὐτοῦ, εἶναι τὸ ἅλας—τὸ στοιχεῖον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον διατηρεῖ τὴν ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν ζωὴν τῆς κοινωνίας ἢ τοῦ ἔθνους ἐκείνου, καὶ τὸ ἐμποδίζει ἀπὸ τοῦ νὰ ἐκφυλισθῇ καὶ νὰ ἐκπέσῃ εἰς σῆψιν καὶ καταστροφήν. Οἱ ἀληθεῖς Χριστιανοὶ εἶναι ὡσαύτως «***τὸ φῶς τοῦ κόσμου***» (Ματθ. ε' 14). Ἀπ' αὐτοὺς περιμένει ὁ ἁμαρτωλὸς κόσμος νὰ διδαχθῇ καὶ νὰ ὁδηγηθῇ εἰς πᾶν ὅ,τι ἀληθές, ὅ,τι σεμνόν, ὅ,τι δίκαιον, ὅ,τι ἁγνόν, ὅ,τι εὔφημον (Φιλιππ. δ' 8). Εἰς αὐτοὺς ἀποβλέπει ὁ κόσμος (καὶ ἂν ἀκόμη τοὺς χλευάζῃ καὶ τοὺς διώκῃ) διὰ νὰ ἴδῃ ἐφαρμοζομένας καὶ πραγματοποιουμένας τὰς ὑψηλὰς ἀρχὰς τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἀπ' αὐτοὺς καὶ ἀπὸ τὴν εὐσέβειαν καὶ ἀρετήν των δύναται ὁ κόσμος νὰ ὁδηγηθῇ εἰς τὸ νὰ ποθήσῃ καὶ νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν κατὰ Χριστὸν ζωήν. Ὥστε ἀντὶ νὰ ἀκολουθήσουν αὐτοὶ τοὺς πολλοὺς ἐπὶ κακῷ, πρέπει τοὐναντίον αὐτοὶ ν' ἀναγκάσουν τοὺς πολλοὺς νὰ τοὺς ἀκολουθήσουν ἐπὶ τὰ ἴχνη τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. «Οὕτως ἂς λάμψῃ τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα καὶ δοξάσωσι τὸν Πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς»!

Η ΕΝ ΣΜΥΡΝΗ ΟΓΔΟΗ ΦΟΙΤΙΤΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ

Ἀπὸ ὀκτὼ ἐτῶν γίνεται ἐν Σμύρνῃ ἐτησία συνέλευσις τῶν φοιτητῶν καὶ φοιτητριῶν τῶν ἐν Τουρκίᾳ Ἀμερικανικῶν Κολλεγίων πρὸς μελέτην θρησκευτικῶν καὶ ἠθικοκοινωνικῶν ζητημάτων ἀπὸ ἀπόψεως καθαρῶς Χριστιανικῆς. Καὶ αἱ συνελεύσεις αὗται ἀρχίσασαι ἀπὸ τὸ ἐν Σμύρνῃ Διεθνὲς Κολλέγιον καὶ τὸ αὐτόθι Ἀμερικανικὸν Κολλέγιον τῶν Θηλέων, βαθμηδὸν ἐπεξετάθησαν ὥστε νὰ συμπεριλάβουν καὶ ἀντιπροσωπείας τῆς Ροβερτείου Σχολῆς, τοῦ ἐν Κων)πόλει Ἀμερικανικοῦ Κολλεγίου Θηλέων, τοῦ ἐν Βηρυττῷ Ἀμερικανικοῦ Πανεπιστημίου, τοῦ ἐν Ταρσῷ Ἰνστιτούτου Ἁγ. Παύλου καὶ ἄλλων ὁμοίων ἱδρυμάτων, καθὼς καὶ τῶν διαφόρων ἀνὰ τὴν ἐγγὺς Ἀνατολὴν τμημάτων τῆς Χριστιανικῆς Ἀδελφότητος τῶν Νέων καί Νεανίδων.

Ὁ κύριος σκοπὸς τῶν συνελεύσεων τούτων εἶναι ἡ καλλιέργεια παρὰ τῇ Χριστιανικῇ φοιτητικῇ νεολαίᾳ τῆς ἀντιλήψεως καὶ τοῦ πόθου **Χριστιανικῆς ζωῆς τελείας ἀφιερώσεως πρὸς τὸ Θεῖον θέλημα** *ὅπως τοῦτο ἀπεκαλύφθη ἐν τῷ βίῳ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.*

Καὶ ἐφέτος ἡ ἐτησία αὕτη συνέλευσις συνεκροτήθη ἐν Παραδείσῳ τῆς Σμύρνης εἰς τὸ αὐτόθι Διεθνὲς Κολλέγιον, ἀπὸ τῆς 30 Ἀπριλίου μέχρι τῆς 5 Μαΐου. Τὸ πρόγραμμα αὐτῆς ἦτο πλούσιον εἰς θέματα ἐξόχως σπουδαῖα διὰ τὴν διανοουμένην Χριστιανικὴν κοινωνίαν καὶ ἰδίως διὰ τὴν νεολαίαν, ἥτις μετ' ὀλίγον θὰ ἐξέλθῃ εἰς τὴν κοινωνίαν ὅπως δράσῃ ὡς πολίται καὶ διδάσκαλοι. Ἐκλεκτοὶ ῥήτορες ἔξωθεν στρατολογηθέντες διεπραγματεύθησαν τὰ θέματα ταῦτα μὲ δύναμιν λόγου καὶ μὲ τὸ πολύτιμον ἐφόδιον πρακτικῆς Χριστιανικῆς πείρας. Εἰς τὸν περιωρισμένον χῶρον τοῦ ἀγαπητοῦ «Ἀστέρος» βεβαίως βραχυτάτην μόνον περίληψιν τῶν πεπραγμένων τῆς Συνελεύσεως ταύτης δύναμαι νὰ δώσω.

Αἱ τετραήμεροι συνεδριάσεις τῆς Συνελεύσεως ἤρχιζον καθ' ἑκάστην μὲ σύντομον ἀκολουθίαν θρησκευτικήν, ἡγουμένου φοιτητοῦ τινος κατὰ περιτροπήν. Ἦτο ἐξόχως συγκινητικὸν νὰ βλέπῃ τις τοὺς νεαροὺς τούτους Χριστιανοὺς ἐπικαλουμένους μὲ τόσην ζέσιν τὴν Θείαν εὐλογίαν ἐπὶ τῶν ἐργασιῶν τῆς ἡμέρας.

Τὸ γενικὸν θέμα τῆς Συνελεύσεως ἦτο **«Τὸ πρόγραμμα τοῦ Χριστοῦ»**, *ὡς τοῦτο διατυποῦται ἐν τῇ Κ. Διαθήκῃ (Λουκ. δ' 18, 19). Ἐξ αὐτοῦ ἀπέρρεον διάφορα εἰδικὰ θέματα, ἐξ ὧν τὸ πρῶτον ἦτο* **«Τὸ πνεῦμα τῆς δημοκρατίας (ἢ λαοκρατίας)»**. *Ἐπ' αὐτοῦ ὡμίλησε μετὰ μεγάλης δυνάμεως ὁ Γεν. Διευθυντὴς τῆς ἀνὰ τὴν Εὐρώπην Χριστιανικῆς Ἀδελφότητος τῶν Νέων κ. Δ. Δάβις. Εἰς τὴν ἀγόρευσιν αὐτοῦ καὶ τὴν συζήτησιν, ἥτις ἐπηκολούθησεν, ἐτονίσθησαν τὰ ἑξῆς σημεῖα :*

1. *Ὅτι ἡ στερεότης καὶ ἐπιτυχία μιᾶς λαοκρατίας ἐξαρτᾶται* **ἐκ τοῦ ἠθικοῦ χαρακτῆρος τοῦ κοινοῦ πολίτου** *καὶ ἐκ τῆς ἠθικῆς ἱκανότητος αὐτοῦ νὰ ἐξετάσῃ καὶ νὰ λύσῃ ζήτημά τι κοινωνικὸν ἢ ἐθνικὸν καὶ νὰ ἐπιδιώξῃ παντὶ σθένει τὴν πραγματοποίησιν τῆς λύσεως ταύτης.*

2. Ὅτι οἱ κυριώτεροι ὅροι τῆς ἐπιτυχοῦς λαοκρατίας εἶναι;

α) Νὰ ἐπιδιώκεται τὸ γενικὸν καλὸν τοῦ λαοῦ.

β) Νὰ μορφοῦται καὶ νὰ διαφωτίζεται ὁ λαός.

γ) Οἱ ἀρχηγοὶ αὐτοῦ νὰ ἦναι ἄνδρες ἱκανοὶ καὶ ἠθικοί.

δ) Νὰ ἀναγνωρίζεται ὑπὸ πάντων τὸ πνεῦμα τῆς ἰσότητος.

ε) Νὰ ὑποτάσσωνται πάντες εἰς τὴν θέλησιν τῆς πλειοψηφίας.

στ) Νὰ ἀναγνωρίζεται ἑνὸς ἑκάστου ἀτόμου ἡ χρησιμότης καὶ ἀξία.

ζ) Νὰ αἰσθάνεται ἕκαστον ἄτομον τὸ καθῆκον τῆς προσωπικῆς του συνδρομῆς ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος.

Καὶ ἀπεδείχθη ἐκ τῆς συζητήσεως ὅτι, ὅπου ἐπέτυχεν ἡ λαοκρατία, τοῦτο ὠφείλετο εἰς τὰ εὐσεβῆ Χριστιανικὰ στοιχεῖα τῆς κοινωνίας, ἅτινα ἀνέκαθεν εἰργάσθησαν ὑπὲρ τῆς δημοκρατικῆς ἰδεολογίας. Ἡ Καινὴ Διαθήκη σαφῶς κηρύττει τὴν ἄπειρον ἀξίαν καὶ πολυτιμότητα τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, τὴν ἀπόλυτον ἀπροσωποληψίαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν Χριστιανικὴν ἀγάπην ὡς τὴν μόνην σωτηρίαν διὰ κοινωνίας σπαρασσομένας ὑπὸ ἀνισοτήτων καὶ ἀδικιῶν.

Ὁ κ. Μπὲρτζ (Birge), καθηγητὴς τοῦ Διεθνοῦς Κολλεγίου, ὡμίλησεν ἐπὶ τοῦ θέματος: «**Πῶς ἀντιπροσωπεύομεν ἡμεῖς τὸν Χριστόν;**» Λαβὼν ὡς ἀφετηρίαν τὸ πρόγραμμα τοῦ Χριστοῦ («Πνεῦμα Κυρίου εἶναι ἐπ᾿ ἐμέ· διὰ τοῦτο μὲ ἔχρισε, διὰ νὰ εὐαγγελίζωμαι τοὺς πτωχοὺς», κτλ. Λουκ. δ' 18—19), εἶπεν ὅτι τὸ Εὐαγγέλιον τῆς Βίας ἀπέτυχε τελείως εἰς τὴν προσπάθειάν του ὅπως φέρει ἀληθῆ καὶ μόνιμον εἰρήνην εἰς τὸν κόσμον.

Εἶναι δὲ καιρὸς πλέον νὰ ἐφαρμοσθῇ τὸ Εὐαγγέλιον τῆς Ἀγάπης, τὸ μόνον δυνάμενον νὰ εἰρηνεύσῃ τὴν ἀνθρωπότητα.

Ἡ κ. Μίλλς, διευθύντρια τοῦ ἐν Σμύρνῃ Κολλεγίου Θηλέων ὡμίλησεν ἐπὶ τοῦ θέματος. «**Ἡ γυνὴ καὶ ἡ σύγχρονος ζωή**». Ἄλλοτε, εἶπε, συνεζητεῖτο τὸ ἂν ἡ γυνὴ ἔχῃ ψυχὴν ἢ ὄχι. Ὁ Βουδδισμὸς διδάσκει ὅτι «ἡ μόνη ἐλπὶς τῆς γυναικὸς τοῦ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν Παράδεισον εἶναι νὰ μετεμψυχωθῇ εἰς ἄνδρα.» Εἰς τὴν Ἐγγὺς Ἀνατολὴν ἡ γυνὴ ζῇ μεταξὺ τῆς ἐλευθερίας τῆς Δύσεως καὶ τῆς δουλείας τῆς Ἀνατολῆς. Πρέπει νὰ θεωρήσωμεν τὴν γυναῖκα ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τοῦ Χριστοῦ, ὅστις ἐτίμα τὰς γυναῖκας, ἐφέρετο πρὸς αὐτὰς μὲ εὐγένειαν καὶ λεπτότητα· διότι ὁ Χριστὸς ἀνεγνώριζε τὴν πολυτιμότητα πάσης ἀνθρωπίνης ψυχῆς, ἀδιακρίτως φύλου καὶ κοινωνικῆς τάξεως. Εἰς τὴν ἁμαρτωλὴν γυναῖκα ἔλεγεν ὅ,τι ἔλεγε καὶ εἰς τὸν ἁμαρτωλὸν ἄνδρα· καὶ ὁ λόγος Του ἦτο λόγος συγχωρήσεως, ἀγάπης καὶ ἐλπίδος. Ἡ κ. Μίλλς ὡμίλησε περὶ τῆς σπουδαίας ἐπιρροῆς, ἣν ἐξήσκησαν αἱ γυναῖκες ἐν Ἀμερικῇ εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἀπαγορεύσεως τῶν μεθυστικῶν ποτῶν, ἐξακολουθήσασαι τὸν ἀγῶνα τοῦτον καὶ ὅταν ὅλοι οἱ ἄνδρες εἶχον ἀπελπισθῆ περὶ ἐπιτυχίας τοῦ ἀγῶνος. Αἱ γυναῖκες ἐπίσης πρωταγωνιστοῦν παντοῦ εἰς τὸν ἀγῶνα κατὰ τῆς κοινωνικῆς ἀνηθικότητος καὶ ὑπὲρ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν αὐτῶν κανόνων καθαρότητος τῶν ἠθῶν εἰς ἄνδρας καὶ γυναῖκας. Αἱ γυναῖκες κατὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον παντοῦ ἐπέδειξαν μεγάλην πατριωτικὴν αὐτοθυσίαν· ὅπου δὲ εἶχον εὐ-

ρύτερα πολιτικὰ δικαιώματα, ἐκεῖ ἔκαμον καὶ τὰς μεγαλειτέρας θυσίας ὑπὲρ τῆς πατρίδος των. Τέλος, ἡ κοινωνία δὲν δύναται νὰ ἀνέλθῃ εἰς ὑψηλότερον ἠθικόν, διανοητικὸν καὶ πνευματικὸν ἐπίπεδον, ἐὰν τὸ ἥμισυ αὐτῆς τὸ ἐξασκοῦν τὴν μεγαλειτέραν ἠθικὴν ἐπιρροὴν—αἱ γυναῖκες—δὲν λάβουν ἰσότητα δικαιωμάτων καὶ ἰσότητα ὑποχρεώσεων ἐν τῷ ἔθνει.

Ὁ κ. Σμίθ, γραμματεὺς τῆς ἐν Καΐρῳ Χριστ. Ἀδελφότητος τῶν Νέων, ἀπέτεινε θαυμασίαν καὶ θερμὴν ἔκκλησιν πρὸς τὴν νεολαίαν, ὅπως **ἀφιερωθῇ εἰς Χριστιανικὴν ὑπηρεσίαν εἰς τὴν Ἐγγὺς Ἀνατολήν**. Ἐξύμνησε τὴν λαμπρὰν δρᾶσιν τοῦ Φοιτητικοῦ Ἐθελοντικοῦ κινήματος, τὸ ὁποῖον εἶχε πρό τινων ἐτῶν τὴν ἀφετηρίαν του εἰς τὸ Διεθνὲς Κολλέγιον Σμύρνης, ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ κ. Σ. Χάρλω. Μεταξὺ ἄλλων ἀνέφερε νέον τινα Ἰνδόν, τὸν ὁποῖον εὐσεβὴς μήτηρ ἀφιέρωσεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἀνέθρεψε καὶ ἐξεπαίδευσε διὰ μυρίων στερήσεων καὶ θυσιῶν. Ὅταν ἐτελείωσε τὰς σπουδάς του, τῷ προσεφέρθη λαμπρὰ δημοσία θέσις ἐν τῇ πατρίδι του, καὶ πρὸς στιγμὴν ἐσκέφθη νὰ τὴν δεχθῇ. Ὅταν ὅμως ἡ μήτηρ του τῷ ὑπέμνησε τὴν ἀφιέρωσίν του ἐκ νηπιότητος εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Θεοῦ, ὁ νέος ἀπεποιήθη τὴν προσφερομένην θέσιν καὶ ἐπροτίμησε τὸ στάδιον τοῦ διδασκάλου καὶ κήρυκος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἤδη ἐπιτελεῖ θαυμαστὸν ἔργον ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ μεταξὺ τῶν εἰδωλολατρῶν ὁμοεθνῶν του. Ὁ λόγος τοῦ κ. Σμὶθ ἔδωκε ζωντανὴν εἰκόνα τῆς σπουδαιότητος καὶ ἠθικῆς ὡραιότητος μιᾶς ζωῆς τελείως ἀφιερωμένης εἰς ἐργασίαν ὑπὲρ τῆς βασιλείας τοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ κόσμῳ.

Ἐγένοντο καὶ ἄλλαι ἐνδιαφέρουσαι καὶ χρησιμώταται **ὁμιλίαι** εἰς τὴν Συνέλευσιν. Ὁ διευθυντὴς τῆς ἐν Κων)πόλει Ροβερτείου Σχολῆς δόκτωρ Γκαίητς (Gales) παρεκίνησε θερμῶς τοὺς Χριστιανοὺς νέους καὶ νεανίδας **νὰ ἐκλέξουν τὸ διδασκαλικὸν στάδιον**, ἵνα δυνηθοῦν νὰ συμπράξουν εἰς τὴν μόρφωσιν Χριστιανικῶν χαρακτήρων καὶ Χριστιανῶν ἡγητόρων μεταξὺ τῆς ἐπομένης γενεᾶς. Ὁ κ. Ἰζαίκομπ (Jacob), γραμματεὺς τῆς ἐν Σμύρνῃ Χριστ. Ἀδελφότητος τῶν Νέων, ὡμίλησε μετὰ δυνάμεως περὶ «**Ἐμπορικῆς Δικαιοσύνης**». Πᾶς ἄνθρωπος, εἶπεν, ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐργάζεται ὑπὸ συνθήκας εὐχαρίστους. Ἡ ἀρχή, ἥτις πρέπει νὰ κυβερνᾷ τὴν ἐργασίαν τῶν ἐργοστασίων, εἶναι ὅτι καὶ ἐργοδόται καὶ ἐργάται πρέπει νὰ ἀναγνωρίζουν καὶ νὰ σέβωνται τὴν ἀξίαν τοῦ ἀτόμου. Ἐκείνη ἡ ἐπιχείρησις θὰ ἔχῃ ἀπόλυτον βεβαιότητα μονίμου ἐπιτυχίας, ἥτις ἐφαρμόζει ὡς κανονισμὸν αὐτῆς τὸν νόμον τῆς Χριστιανικῆς ἀγάπης καὶ ὄχι τὸ ἰδιοτελὲς συμφέρον.

Ὁ Δόκτωρ Φ. Γούδσελλ, διευθυντὴς τῆς Σχολῆς τῆς Θρησκείας, ἥτις κατ' αὐτὰς ἱδρύθη ἐν Κων)πόλει, ὡμίλησε πειστικώτατα περὶ τῆς **Δημιουργικῆς δυνάμεως τῆς προσευχῆς**.

Ἡ Συνέλευσις ἐπεράτωσε τὰς ἐργασίας αὐτῆς διὰ μιᾶς τελευταίας συνεδριάσεως ἥτις ἔλαβε χώραν εἰς τὸ ὕπαιθρον τὴν 3 Μαΐου περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου. Οἱ σύνεδροι προσεκλήθησαν νὰ δώσουν ἕκαστος τὴν προσωπικήν του μαρτυρίαν περὶ τῆς ὠφελιμότητος τῶν φοιτητικῶν τούτων συνελεύσεων. Καὶ ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον, νέοι

καὶ νεάνιδες, ἔσπευσαν νὰ εἴπουν τί ἀπεκόμισαν ἐκ τῆς παρούσης Συνελεύσεως. Εἷς λ. χ. εἶπεν· «Ἤμουν Χριστιανὸς ἐκ γενετῆς — ἡ Συνέλευσις αὕτη μὲ ἔκαμε Χριστιανὸν ἐκ προτιμήσεως.» Ἄλλος· «Ἡ Συνέλευσις αὕτη μὲ ἐπανέφερεν εἰς τὸν Χριστόν. Ἀπὸ σήμερον ἀφιερῶ τὴν ζωήν μου εἰς τὴν ὑπὲρ Αὐτοῦ καὶ τῶν ἀδελφῶν μου ὑπηρεσίαν.» Νεαρὸς Ἀρμένιος φοιτητής, τοῦ ὁποίου ἡ οἰκογένεια ὑπέστη τὰ μαρτύρια τοῦ Τουρκικοῦ διωγμοῦ, εἶπε· «Κατὰ τὴν παροῦσαν Συνέλευσιν, ἠννόησα τὴν ὑψίστην Χριστιανικὴν ἀρετὴν — τὸ νὰ συγχωρῇ καὶ νὰ ἀγαπᾷ τις τοὺς ἐχθρούς του.» Πλεῖστοι ἐκ τῶν φοιτητῶν δημοσίᾳ ὡμολόγησαν τὴν αὐτὴν ἀπόφασιν. Ἄλλος εἶπεν· «Ἀπὸ σήμερον ἕνα ἔχω ὁδηγὸν τῆς ζωῆς μου — τὸν Σταυρόν».

Ἐν γένει ἐκ τῆς ὅλης δράσεως τῆς Συνελεύσεως ταύτης ἀπεκόμισα τὰς ἑξῆς τρεῖς ζωηρὰς ἐντυπώσεις :

1. Ἂν καὶ ἡ Συνέλευσις αὕτη ἀπετελεῖτο ἀπὸ ἀνθρώπους βαθύτατα ἐνδιαφερομένους διὰ τὰ πράγματα τῆς Ἐγγὺς Ἀνατολῆς — διὰ τὴν εἰρήνευσιν καὶ εὐημερίαν αὐτῆς — ἐν τούτοις ***οὔτε λέξις ἠκούσθη*** *καθ᾽ ὅλας τὰς συνεδριάσεις* ***περὶ πολιτικῆς ἢ ἐθνισμοῦ.*** *Ἡ θρησκεία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶναι θρησκεία παγκόσμιος καὶ ἀνταποκρίνεται εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν ἀνθρώπων πάσης φυλῆς καὶ ἐθνικότητος· διότι ὁ Χριστὸς καὶ οἱ Ἀπόστολοι Αὐτοῦ δὲν κατῆλθον εἰς τὴν πολιτικὴν κονίστραν. Ἡ Χριστιανικὴ θρησκεία ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἁμαρτίαν, μὲ τὴν ἀνθρωπίνην ψυχήν, μὲ τὴν σωτηρίαν της καὶ τὴν ἀνάπτυξίν της. Καὶ ταῦτα ἐνδιαφέρουν ἐξ ἴσου τοὺς ἀνθρώπους ἐκ παντὸς γένους καὶ λαοῦ, διότι πάντες ἥμαρτον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς Αὐτὸν θὰ δώσουν λόγον.*

2. Ἡ Συνέλευσις αὕτη ἦτο μία ὁμὰς ***νέων βαθέως ἐνδιαφερομένων διὰ τὰ θρησκευτικὰ καὶ ἠθικὰ ζητήματα.*** *Τοῦτο εἶναι σημαντικὸν γεγονὸς διὰ τὴν Ἐγγὺς Ἀνατολήν. Πολλοὶ μάλιστα τῶν ἀντιπροσώπων εἶχον ἔλθει ἀπὸ μακρὰν διὰ μυρίων δυσκολιῶν καὶ θυσιῶν, διὰ νὰ λάβουν μέρος εἰς τὸ πνευματικὸν τοῦτο συμπόσιον. Καὶ τὸ γεγονὸς τοῦτο εἶναι λίαν παρήγορον καὶ εὔελπι διὰ τὸ μέλλον τῶν λαῶν τῆς Ἐγγὺς Ἀνατολῆς.*

3. Εἰς τὴν Συνέλευσιν ταύτην ὅλοι οἱ συμμετέχοντες ***ᾐσθάνθημεν τὴν παρουσίαν τοῦ Θεοῦ.*** *Ὁ Θεὸς ἐγένετο εἰς ἡμᾶς πραγματικότης, οὐ μόνον διὰ τῶν ὑψηλῶν ἐννοιῶν καὶ εὐγενῶν ἀρχῶν, αἵτινες ἠκούσθησαν ἐν τῇ Συνελεύσει, ἀλλὰ καὶ διότι ἐγνωρίσαμεν τόσους ἄνδρας καὶ γυναῖκας, τῶν ὁποίων ὁ βίος ἦτο ζωντανὸν παράδειγμα τῶν εὐλογιῶν, ἃς δίδει ὁ Θεὸς εἰς τοὺς περιπατοῦντας εἰς τὸν νόμον Αὐτοῦ.*

Ἂς ἐλπίσωμεν ὅτι τὸ κυριαρχοῦν πνεῦμα τῆς Συνελεύσεως ταύτης θὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ ἐμπνέῃ τὰς καρδίας καὶ τὴν ζωὴν ὅλων τῶν νέων καὶ νεανίδων, οἵτινες ἔλαβον μέρος εἰς αὐτήν, καὶ ὅτι οὗτοι θὰ γίνουν φορεῖς καὶ κήρυκες τοῦ σωτηρίου τούτου πνεύματος καθ᾽ ὅλην τὴν Ἐγγὺς Ἀνατολήν.

J. R. Brewster.

Η ΕΘΝΟΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ ΚΑΙ ΤΑ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Ἐρύθημα ἐντροπῆς καὶ βαθεῖαν ἀγανάκτησιν θὰ προκαλέσῃ εἰς πάντα ὀρθοφρονοῦντα Ἕλληνα ἡ ἀνάγνωσις τῶν πρακτικῶν τῶν συνεδριάσεων τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως τῆς 11ης καὶ 12ης Μαΐου. Εἰς τὰς δύο ταύτας συνεδριάσεις ἐλάχιστοι τῶν πληρεξουσίων ἦσαν παρόντες, ἡ συζήτησις παρετάθη μέχρι τῶν πρωϊνῶν ὡρῶν, ὡς ἐκ τῆς παραλόγου ἐπιμονῆς τῆς Κυβερνήσεως, καὶ κατὰ τὴν αὐγήν, ὅταν οἱ παρόντες ὀλίγοι «πατέρες τοῦ Ἔθνους» ἦσαν νυσταλέοι καὶ κατάκοποι, ἐψηφίσθη ἀφώνως καὶ ἀσυλλογίστως ἡ διατήρησις τοῦ 1ου καὶ τοῦ 2ου ἄρθρου τοῦ Συντάγματος περίπου ἀμεταβλήτων. Ἡ μόνη τροποποίησις, ἣν παρεδέχθη ὁ κ. Γούναρης, ἦτο εἰς τὸ ἄρθρον τὸ ἀφορῶν τὴν μετάφρασιν τῶν Γραφῶν, καὶ ἦτο μία ἀπὸ τὰς τροποποιήσεις ἐκείνας, εἰς τὰς ὁποίας ἰδιαιτέρως ἀρέσκεται ὁ κ. Γούναρης — κατέστησε δηλ. τὸ ἄρθρον ἐκεῖνο διφορούμενον, ἀληθῆ «περιπεπλεγμένην περιπλοκήν»! Ἡ σχετικὴ παράγραφος εἶχε πρὶν ὡς ἑξῆς· «Τὸ κείμενον τῶν Ἁγίων Γραφῶν τηρεῖται ἀναλλοίωτον· ἡ εἰς ἄλλον γλωσσικὸν τύπον ἀπόδοσις τούτου, **ἄνευ τῆς προηγουμένης ἐγκρίσεως καὶ τῆς ἐν Κων]πόλει Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας,** *ἀπαγορεύεται* **ἀπολύτως.**» *Ἤδη, κατὰ τὴν διόρθωσιν τοῦ κ. Γούναρη, ἔχει ὡς ἑξῆς· «Τὸ κείμενον τῶν Ἁγίων Γραφῶν τηρεῖται ἀναλλοίωτον· ἡ εἰς ἄλλον γλωσσικὸν τύπον ἀπόδοσις τούτου ἀπαγορεύεται». Καὶ ἐξήγησεν ὁ κ. Γούναρης ὅτι διὰ τῆς ἀπαλείψεως τῆς λέξεως «ἀπολύτως», ἀπαγορεύεται μὲν ἡ μετάφρασις, ἀλλὰ δὲν τιμωρεῖται ὁ παραβάτης τῆς ἀπαγορεύσεως ταύτης!*

Ὁποία οἰκτρὰ λογικὴ καὶ ἔτι οἰκτροτέρα ἀντίληψις περὶ τῆς ὑποστάσεως καὶ ἐννοίας τοῦ νόμου! Ψηφίζω ἕνα θεμελιώδη νόμον, ἀλλὰ συγχρόνως δηλῶ ὅτι δύναται πᾶς τις νὰ τὸν παραβαίνῃ ἀτιμωρητεί! Ἔτσι θὰ ἑδραιωθῇ ὁ σεβασμὸς πρὸς τοὺς νόμους—δηλ. ἔτσι θὰ ἀποκτήσωμεν ἀκριβῶς ἐκεῖνο, τοῦ ὁποίου τὴν ἔλλειψιν παρὰ τῷ Ἑλληνικῷ λαῷ ὅλοι αἰσθανόμεθα καὶ τὴν ἀνάγκην ὁμολογοῦμεν! Καὶ ἡ περιφρόνησις πρὸς τὸν νόμον κηρύσσεται τοιουτοτρόπως ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Βουλῆς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης καὶ οὐσιαστικοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Κυβερνήσεως! Μὴ χειρότερα!

Ὁ αὐτὸς κ. Γούναρης, περιφρονῶν τὰ δικαιώματα ὅλων τῶν ἑτεροδόξων Ἑλλήνων πολιτῶν, ἐπέμεινε καὶ εἰς τὴν διατήρησιν τῆς μεσαιωνικῆς ἐκείνης «ἀνοχῆς» τῶν «γνωστῶν» θρησκευμάτων, ἥτις ἀποτελεῖ ὄνειδος εἰς Σύνταγμα φιλελεύθερον. Καὶ ἐπέμεινεν εἰς τὴν διατήρησιν, ἰσχυριζόμενος ὅτι «ἀνοχὴ» καὶ «ἐλευθερία» εἶναι τὸ ἴδιον πρᾶγμα, καὶ ὅτι μάλιστα οἱ ἑτερόδοξοι εἶναι ἀσφαλέστεροι, ὅταν ἦναι «ἀνεκτοί», παρὰ ὅταν ἦναι «ἐλεύθεροι» εἰς τὴν ἐξάσκησιν τῆς θρησκείας των!

Ὁ τρόπος, καθ' ὃν ἐψηφίσθησαν τὰ δύο ταῦτα ἄρθρα ὑπὸ τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως, ἀποτελεῖ ἀληθὲς σκάνδαλον. Τὸ μὲν 1ον ἄρθρον ἐψηφίσθη ὑπὸ 44 πληρεξουσίων, τὸ δὲ 2ον ὑπὸ 17, ἐνῷ κατὰ τὸ 56ον ἄρθρον τοῦ Συντάγματος ἔπρεπε νὰ ψηφίσῃ τοὐλάχιστον τὸ ἓν τρίτον τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν μελῶν τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως,

ἤτοι 120 περίπου. Καὶ ἐψηφίσθησαν τὰ ἄρθρα ταῦτα μετὰ μακρὰν ὁλονύκτιον συζήτησιν, ἥτις ἐξήντλησε τὴν σωματικὴν ἀντοχὴν καὶ τῶν ρωμαλεωτέρων πληρεξουσίων, ὥστε οἱ ὑπέρμαχοι τῆς καταργήσεως τῶν μεσαιωνισμῶν νὰ καμφθοῦν πρὸ τῶν ἀπειλῶν τῶν ἀντιθέτων ὅτι θὰ ἔφερον ἔνστασιν περὶ μὴ ἀπαρτίας. Καὶ καταδικάζοντες οὕτω τὴν Κυβέρνησιν καὶ τοὺς ὀπισθοδρομικοὺς πληρεξουσίους διὰ τὴν ἐξασκηθεῖσαν ταύτην ἐκβίασιν, καταδικάζομεν ἐξ ἴσου, ἂν μὴ δριμύτερον, τοὺς ἄλλους, οἱ ὁποῖοι δὲν εἶχον τὸ θάρρος καὶ τὸ ἠθικὸν φρόνημα νὰ φέρουν αὐτοὶ τὴν ἔνστασιν περὶ μὴ ἀπαρτίας, διαμαρτυρόμενοι τοιουτοτρόπως ἐναντίον ἀποφάσεων, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν ὄνειδος διὰ τὴν Ἑλλάδα. Ὅταν γνωσθοῦν εἰς τὸν ἔξω κόσμον αἱ ἀποφάσεις αὗται, καθ᾽ ἣν στιγμὴν ἡ Ἑλλὰς ζητεῖ τὴν συμπάθειαν καὶ ἀντίληψιν τῶν μεγάλων φιλελευθέρων ἐθνῶν ὑπὲρ τῶν δικαίων της καὶ ὑπὲρ τῶν σφαγιαζομένων Χριστιανῶν τῆς Τουρκίας, φαντάζεται πᾶς τις ὁποίαν οἰκτρὰν ἐντύπωσιν θὰ προξενήσῃ ἡ ἐπιμονὴ τοῦ κ. Γούναρη καὶ ὀλίγων βουλευτῶν, ὅπως μὴ ἀναγνωρισθῇ ἐπισήμως ἀπόλυτος θρησκευτικὴ ἰσότης καὶ ἐλευθερία ἐν Ἑλλάδι καὶ ὅπως ἐξακολουθήσῃ ἡ γελοία καὶ ἀνόσιος ἀπαγόρευσις τῆς κυκλοφορίας τῶν Ἁγίων Γραφῶν εἰς τὴν ἐπίσημον γλῶσσαν τοῦ Κράτους! Ὡραία αὐτοσύστασις διὰ τὴν Ἑλλάδα, ἀπέναντι ὅλης τῆς λοιπῆς Χριστιανωσύνης, τὸ ὅτι, ἐνῷ δίδει πλήρη ἐλευθερίαν εἰς παντὸς εἴδους πορνογραφήματα, ἀπαγορεύει τὴν ἔκδοσιν καὶ κυκλοφορίαν τῆς Ἁγίας Γραφῆς εἰς οἱονδήποτε γλωσσικὸν τύπον, καταληπτὸν εἰς τὸν Ἑλληνικὸν λαόν! Αὐτὸ ἀληθῶς θὰ μᾶς ἀφαιρέσῃ κάθε τίτλον εἰς τὰ ὄμματα τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου, τοῦ νὰ λεγώμεθα ἔθνος Χριστιανικὸν καὶ φιλελεύθερον.

Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον μᾶς ἀπήλπισε περισσότερον παντὸς ἄλλου, κατὰ τὴν συζήτησιν τῶν δύο τούτων ἄρθρων τοῦ Συντάγματος, ὑπῆρξεν ἡ ἀφάνταστος ἔλλειψις πάσης ὀρθῆς ἀντιλήψεως τῶν ζητημάτων τούτων, ἡ ὁποία βασιλεύει καὶ παρὰ τοῖς κυβερνῶσι καὶ παρὰ τοῖς πληρεξουσίοις καὶ παρὰ τῷ Ἀθηναϊκῷ τύπῳ ἐν γένει. Συνεζητήσαμεν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς μεταφράσεως τῶν Γραφῶν μὲ πολλοὺς πληρεξουσίους καὶ ἐμείναμεν ἐνεοὶ ἀκούοντες τὰς ἀντιλήψεις οὐκ ὀλίγων ἐξ αὐτῶν. Ἄλλοι μὲν ἐνέμενον εἰς τὴν ἰδέαν ὅτι ἡ Ἁγία Γραφὴ πρέπει νὰ ἀναγινώσκηται μόνον ὑπὸ τοῦ κλήρου, διότι μόνος αὐτὸς εἶναι εἰς θέσιν νὰ τὴν ἐννοῇ καὶ νὰ τὴν ἐξηγῇ. Ἄλλοι διετύπωσαν τὴν γνώμην, ὅτι ὁ λαὸς δὲν πρέπει νὰ διαφωτίζεται πνευματικῶς, διότι τοῦτο γεννᾷ τὴν ἀναρχίαν καὶ τὸν Μπολσεβικισμόν. Ἄλλος πληρεξούσιος, διατελέσας μάλιστα ἄλλοτε καὶ δημοσιογράφος, μᾶς εἶπεν ὅτι ἡ Π. Διαθήκη πρέπει ὄχι μόνον νὰ μὴ μεταφρασθῇ εἰς εὔληπτον γλῶσσαν, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀπαγορευθῇ ἡ κυκλοφορία της, διότι εἶναι βιβλίον διδάσκον πᾶν ἔγκλημα καὶ πᾶσαν ἀνηθικότητα! Ἐλάχιστοι δὲ τῶν κκ. πληρεξουσίων ἔδειξαν ὅτι ἀντιλαμβάνονται τὸ ζήτημα τῆς μεταφράσεως ὡς ζήτημα ἔχον καμμίαν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ ἠθικοῦ καὶ πνευματικοῦ χαρακτῆρος τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Οἱ πλεῖστοι ἐθεώρησαν τὸ ζήτημα ὡς ἐνδιαφέρον μόνον τοὺς «παππάδες» ἢ τοὺς «γλωσσαμύντορας»!

Ὅταν οἱ ἐκλεκτοὶ ἑνὸς ἔθνους ἔτσι ἀντιλαμβάνονται τὰ θρησκευτικὰ ζητήματα, κινδυνεύει κανεὶς νὰ ἀπελπισθῇ περὶ τῆς ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς καταστάσεως τοῦ

ἔθνους ἐκείνου. Καὶ θὰ ἀπηλπιζόμεθα διὰ τὸν ἡμέτερον λαόν, ἂν δὲν ἐγνωρίζομεν ὅτι ὑπάρχει ἀκόμη μία μεγάλη μερὶς αὐτοῦ, ἡ ὁποία διψᾷ τὴν ἀλήθειαν καὶ ποθεῖ πνευματικὸν φῶς καὶ ὑψηλοτέραν πνευματικὴν ζωήν. Ἡ μερὶς αὕτη ἴσως ἀποτελεῖ τὴν μειοψηφίαν τοῦ ἔθνους. Ἀλλ' εἶναι πάντως μία οὐχὶ εὐκαταφρόνητος ζύμη, ἥτις εἶναι προωρισμένη βαθμηδὸν νὰ ζυμώσῃ ὁλόκληρον τὸ ἔθνος. Εἰς τὴν ζύμωσιν ταύτην πρέπει νὰ συντρέξωμεν ὅλοι — Ὀρθόδοξοι καὶ Εὐαγγελικοὶ — διὰ δημοσιευμάτων, συνομιλιῶν, κηρυγμάτων καὶ πρωτίστως διὰ τῆς ὑποστηρίξεως τῆς μεταφράσεως καὶ κυκλοφορίας τῶν Ἱερῶν Γραφῶν. Ἀφοῦ ἡ ὑπεύθυνος Κυβέρνησίς μας λέγει ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως ὅτι ἀπαγορεύεται μὲν ἡ μετάφρασις, ἀλλὰ δὲν θὰ τιμωρηθῇ κανείς, ἐὰν περιφρονήσῃ τὴν ἀπαγόρευσιν ταύτην, θὰ ἤμεθα «ἀχρεῖοι δοῦλοι» τοῦ ***Χριστοῦ****, ἐὰν δὲν ἐξαντλήσωμεν πᾶν μέσον πρὸς διάδοσιν τοῦ Θείου Λόγου εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ. Εἰς τοῦτο οὐδεὶς ἡρωϊσμὸς ἀπαιτεῖται, μόνον ἐνδιαφέρον καὶ ζῆλος καὶ ἐργασία. Ὁ λαὸς θέλει τὴν μετάφρασιν· καθ' ἡμέραν ἑκατοντάδες ἀνθρώπων ζητοῦν νὰ ἀγοράσουν μεταφράσεις. Ὀφείλομεν λοιπὸν νὰ ἀνταποκριθῶμεν πρὸς τὸν γενικὸν τοῦτον πόθον, ἵνα τὸ μακάριον Εὐαγγέλιον αὐτὸ ζωογονήσῃ τὰς ναρκωμένας συνειδήσεις καὶ ἀφυπνίσῃ τὸ Χριστιανικὸν πνεῦμα μεταξὺ τῶν ὁμοεθνῶν ἡμῶν, οὕτω δὲ ἐπέλθῃ ἐκ τῶν κάτω ἡ διόρθωσις τῶν κακῶς κειμένων, τὴν ὁποίαν τόσον τυφλῶς καὶ ἀλόγως ἀποκρούουν οἱ καθήμενοι ἐπὶ τὸ πηδάλιον τῆς Πολιτείας.*

— Ὁ ἔχων τὴν καρδίαν του ἐστραμμμένην πρὸς τὴν ***οὐσίαν***, πολὺ ὀλίγον προσέχει εἰς τοὺς ***τύπους***. Οἱ ἐξωτερικοὶ τύποι τῆς λατρείας οὐδόλως μᾶς προσεγγίζουν εἰς τὸν Θεόν, ὅταν ἡ καρδία καὶ ὁ νοῦς μας εἶναι μακρὰν τοῦ Θεοῦ. Ἀκόμη καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος φαίνεται τάσσων τοὺς τύπους εἰς δευτέραν μοῖραν ἀπέναντι τῆς οὐσίας : «Ὁ Χριστὸς δὲν μὲ ἀπέστειλε νὰ βαπτίζω, ἀλλὰ νὰ κηρύττω τὸ Εὐαγγέλιον» (Α' Κορινθ. ά 17). Καὶ εἰς οἱανδήποτε ἐκκλησίαν ἴδωμεν τὸν ἱερέα ἢ τὸν ἱεροκήρυκα προσέχοντα πολὺ εἰς τοὺς τύπους τῆς λατρείας, ἐκεῖ δὲν βλέπομεν νὰ παρέχεται εἰς τὸ ἐκκλησίασμα καὶ πολλὴ πνευματικὴ τροφή. Οἱ μεγαλήτεροι καὶ πνευματικώτεροι κήρυκες, οὓς ἐγνώρισεν ἡ Χριστ. Ἐκκλησία πάντων τῶν αἰώνων (ὡς ὁ Χρυσόστομος, ὁ Αὐγουστῖνος, ὁ Λούθηρος, ὁ Νὼξ, ὁ Οὐέσλεϋ, ὁ Μούδη), προσείλκυσαν τὰ πλήθη πρὸς τὸν Χριστόν, διότι ἐκήρυττον ζωντανὸν Χριστιανισμὸν ἀγάπης καὶ ἐλπίδος καὶ ἐλέους πρὸς τὴν ἁμαρτωλὴν ἀνθρωπότητα. Τὸ μέγιστον ὅπλον τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν διάδοσιν τοῦ θελήματός Του εἰς τὸν κόσμον εἶναι πάντοτε τὸ κήρυγμα τοῦ Λόγου. Οἱ τύποι ἔχουν τὴν θέσιν των, ἀλλὰ θέσιν δευτερεύουσαν· ἡ πρωτεύουσα θέσις ἀνήκει εἰς τὰ τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὰ τοῦ Πνεύματος. «Πνεῦμα ὁ Θεὸς καὶ οἱ προσκυνοῦντες ***Α***ὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ πρέπει νὰ τὸν προσκυνῶσιν» (Ἰωάν. δ' 24).

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΑΠ' ΑΡΧΗΣ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΟΝ

Β'.

Ἡ Μεσαιωνικὴ Περίοδος (476—1517 μ. Χρ.).

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μεσαίωνα ὀνομάζουν οἱ ἱστορικοὶ τὴν περίοδον, ἡ ὁποία μεσολαβεῖ μεταξὺ τῆς ἀρχαίας καὶ τῆς νεωτέρας ἱστορίας τῆς ἀνθρωπότητος, ἤτοι ἐκεῖνο τὸ χρονικὸν διάστημα, τὸ ὁποῖον ἐκτείνεται περίπου ἀπὸ τῆς πτώσεως τοῦ Δυτικοῦ Ρωμαϊκοῦ Κράτους μέχρι τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων. Διὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν, τὸ γεγονός, τὸ ὁποῖον ἐτερμάτισε τὴν μεσαιωνικὴν περίοδον, ἔλαβε χώραν ὀλίγον μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως· ἦτο δὲ τὸ γεγονὸς τοῦτο ἡ ἔκρηξις τῆς Εὐαγγελικῆς ἐπαναστάσεως ὑπὸ τὸν Λούθηρον κατὰ τοῦ Παπισμοῦ, ἡ ὁποία καλεῖται ***Εὐαγγελικὴ Ἀνσμόρφωσις*** (Reformation).

Ὁ ἀρχαῖος πολιτισμὸς ἐκορυφώθη εἰς τὴν Ρωμαϊκὴν κοσμοκρατορίαν. Ἀλλ' εὐθὺς ὡς ἡ Ρώμη συνεπλήρωσε τὴν κοσμοκρατορίαν της, ἤρχισε νὰ παρακμάζῃ καὶ νὰ ὀπισθοδρομῇ. Ἀπεδείχθη ἀνίκανος νὰ διατηρήσῃ καὶ νὰ ζωογογήσῃ τὸ ἀπέραντον κράτος της. Ἡ Ρωμαϊκὴ ἀριστοκρατία καὶ αἱ διοικοῦσαι κοινωνικαὶ τάξεις ἐξεφυλίσθησαν καὶ αἱ ὀρδαὶ τῶν βαρβάρων ἐπιδρομέων δὲν ἐδυσκολεύθησαν νὰ κυριεύσουν καὶ αὐτὴν τὴν Ρώμην. Ὡς γνωστόν, ὑπὸ τοῦ Μεγάλ. Κωνσταντίνου τὸ Ρωμαϊκὸν κράτος εἶχε διαιρεθῆ εἰς δύο τμήματα — τὸ Δυτικὸν καὶ τὸ Ἀνατολικόν. Καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κωνσταντίνου βλέπομεν πάντοτε δύο αὐτοκράτορας, τὸν ἕνα βασιλεύοντα ἐν Ρώμῃ καὶ τὸν ἕτερον ἐν Κωνσταντινουπόλει. Μόνον κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος τοῦ ***Θεοδοσίου*** (439) ἡνώθησαν τὰ δύο τμήματα διὰ τελευταίαν φορὰν ὑπὸ ἕνα αὐτοκράτορα, ἀλλ' εὐθὺς μετὰ τὸν θάνατόν του πάλιν διηρέθη τὸ κράτας καὶ ὁ μὲν Ἀρκάδιος ἐγένετο αὐτοκράτωρ τῆς Ἀνατολῆς, ὁ δὲ Ὁνώριος τῆς Δύσεως. Ἐπὶ τέλους κατὰ τὸ ἔτος 476 μ. Χρ. ὁ Γερμανὸς ***Ὀδοάκαρ*** ἐκυρίευσε τὴν Ρώμην καὶ κατέλυσε τὸ Δυτικὸν Ρωμαϊκὸν κράτος, ἀνακηρυχθεὶς αὐτὸς βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας. Τὸ Ἀνατολικὸν κράτος ἐξηκολούθησεν ἐπὶ 1000 ἀκόμη ἔτη νὰ ὑφίσταται, οὐχὶ πλέον ὡς Ρωμαϊκὸν ἀλλ' ὡς Ἑλληνικόν, ἕωσοῦ καὶ αὐτὸ κατελύθη ὑπὸ τῶν Τούρκων.

Μετὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ Ρωμαϊκοῦ πολιτισμοῦ, ***δὲν εὑρέθη πρὸς στιγμὴν ἄλλος πολιτισμὸς ἐν τῇ Δύσει ὅπως τὸν ἀντικαταστήσῃ***. Ὁ Χριστιανισμὸς δὲν εἶχεν ἀκόμη προφθάσει νὰ διαποτίσῃ τὰς λαϊκὰς μάζας καὶ νὰ παρουσιάσῃ ἕνα ἰσχυρὸν καὶ ἀκμαῖον πολιτισμὸν εἰς τὰς ἀναριθμήτους βαρβαρικὰς φυλάς, αἱ ὁποῖαι ἐπλημμύρησαν τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην κατὰ τὸν 5ον αἰῶνα. Διὰ τοῦτο ἡ Εὐρώπη

ἐβυθίσθη ἀμέσως εἰς πυκνὸν σκότος, ἀπὸ τὸ ὁποῖον πολὺ βραδέως ἐξῆλθεν. Ὅθεν αἱ ἑκατονταετηρίδες τοῦ Μεσαίωνος καλοῦνται καὶ **Σκοτεινοὶ Αἰῶνες.**

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι εἰς τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην, ἐφ' ὅσον ἡ πολιτικὴ ἐξουσία τοῦ κράτους παρέλυεν, ἐπὶ τοσοῦτον ηὔξανεν ἡ δύναμις τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, ἤτοι τοῦ Παπισμοῦ. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ Ἐκκλησία ἐπηρεάσθη πολυτρόπως ἐκ τῆς καταπτώσεως τοῦ ἀρχαίου καθεστῶτος. Ἡ πίστις βαθμηδὸν ἐξεφυλίσθη εἰς δεισιδαιμονίαν. ***Ἡ πνευματικὴ θρησκεία ἐξετοπίσθη ὑπὸ τῆς λατρείας τῶν τύπων.*** Διὰ τοῦτο τὸ πνευματικὸν φῶς, τὸ ὁποῖον ἡ Ἐκκλησία ἦτο ἐπιφορτισμένη νὰ διαχέῃ εἰς τὸν κόσμον, ἂν καὶ δὲν ἐσβέσθη καθ' ὁλοκληρίαν, ἐθαμβώθη καὶ ἠμαυρώθη κατὰ πολύ.

Ἐθνολογικῶς τὸ πρῴην Δυτικὸν Ρωμαϊκὸν κράτος κατὰ τὸν 6ον αἰῶνα παρουσίαζε περίεργον ὄψιν. Παντοῦ εἶχον εἰσχωρήσει νέοι λαοί, κυρίως Γερμανικοί, οἵτινες καθυπέταξαν καὶ ἀπερρόφησαν τοὺς ἰθαγενεῖς πληθυσμούς. Εἰς τὴν Ἰταλίαν ἐκυριάρχουν ἤδη οἱ Λομβαρδοὶ καὶ Ὀστρογότθοι· εἰς τὴν βορειοδυτικὴν Γαλλίαν οἱ Φράγκοι, εἰς τὴν νότιον Γαλλίαν οἱ Βουργούνδιοι· εἰς τὴν Ἱσπανίαν οἱ Σουεβοὶ καὶ οἱ Βισιγότθοι· εἰς τὴν Ἑλβετίαν οἱ Ἀλεμαννοί· εἰς τὴν βόρειον Ἀφρικὴν οἱ Βάνδαλοι, εἰς τὴν Βρεττανίαν οἱ Ἄγγλοι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Ἡ ἵδρυσις τοῦ Παπισμοῦ.

Εἴδομεν εἰς προηγούμενον κεφάλαιον, ὅτι πολὺ ἐνωρὶς οἱ ἐπίσκοποι Ρώμης ἤρχισαν ***νὰ ἀξιοῦν πρωτεῖα*** μεταξὺ τῶν ἐπισκόπων τῆς Δύσεως καὶ αὐτῆς ἀκόμη τῆς Ἀνατολῆς. Τὰ πρωτεῖα ταῦτα ἐστήριζον κυρίως εἰς τὸ ὅτι ἡ Ρώμη ἦτο ἡ βασιλεύουσα πόλις τοῦ κόσμου καὶ ὅτι ἡ ἐν Ρώμῃ ἐκκλησία ἦτο ἡ μόνη ἐν τῇ Δύσει, ἥτις εἶχεν ἱδρυθῇ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν Ἀποστόλων. Εἰς τὰς ἀξιώσεις ταύτας ἀντέστησαν, ὡς εἴδομεν, κατὰ τὸν 3ον καὶ 4ον αἰῶνα οὐ μόνον οἱ ἐπίσκοποι τῆς Ἀνατολῆς, ἀλλὰ καὶ οἱ τῆς Ἀφρικῆς. Ὅταν ἀνεδείχθησαν ὡς μητροπολῖται οἱ ἐπίσκοποι Ρώμης, ἡ δικαιοδοσία των ἐξετάθη ἐπὶ τῶν δέκα Ρωμαϊκῶν ἐπαρχιῶν τῆς κεντρικῆς καὶ νοτίου Ἰταλίας· ἀλλ' ἔμειναν ἀνεξάρτητοι οἱ ἐπίσκοποι τῆς βορείου Ἰταλίας (Ραβέννης, Μεδιολάνων, Ἀκυληΐας κτλ.) καὶ αἱ ἐκκλησίαι Ἀφρικῆς, Γαλλίας, Ἱσπανίας καὶ Βρεττανίας. Ἐν τούτοις, ἡ τιμὴ καὶ ἐπιρροὴ τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης βαθμηδὸν ηὔξησε μεγάλως. Ἡ Ρώμη, ὡς ἡ μόνη ἀποστολικὴ ἐπισκοπὴ ἐν τῇ Δύσει, ἐχρησίμευεν ὡς ἐκκλησιαστικὸς σύνδεσμος μεταξὺ τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Δύσεως καὶ τῶν τῆς Ἀνατολῆς. Οἱ ἐπίσκοποι Ρώμης διὰ τῆς φρονήσεώς των κατώρθωσαν, καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῶν θεολογικῶν ἐρίδων τῆς Ἀνατολῆς, νὰ ἀναδείξουν τὴν Ρώμην ὡς στερρῶς ἐχομένην τῶν ἐκκλησιαστικῶν παραδόσεων καὶ νὰ ἀκούεται ἀνὰ τὴν Δύσιν μὲ πολλὴν προσοχὴν καὶ σέβας ἡ γνώμη των ἐπὶ τῶν θεολογικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων. Μολονότι δὲ ἐν τῇ Ἀνατολῇ οὐδαμῶς ἀνεγνωρίζετο πρωτεῖόν τι εἰς τὴν Ἐκκλησίαν Ρώμης, ἐν τούτοις εἰς τὰς Οἰκουμενι-

κὰς Συνόδους οἱ ἀντιπρόσωποι ταύτης εἶχον θέσιν καὶ γνώμην βαρύνουσαν, ὡς ἀσκοῦντες μεγάλην ἐπιρροὴν μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Δύσεως.

Πρῶτος ὁ ἐπίσκοπος Ρώμης ***Λέων ὁ Α´*** (440—461) ἐθεμελίωσε τὸ μεγαλεῖον τῆς Ρωμαϊκῆς ἕδρας. Ἦτο οὐ μόνος θεολόγος δεινός, ἀλλὰ καὶ ἀνὴρ πεπροικισμένος μὲ μέγα διοικητικὸν πνεῦμα καὶ χαρακτῆρα θαρραλέον. Πρῶτος αὐτὸς διετύπωσεν ἀκριβῶς τὴν ἀξίωσιν ὅτι εἰς τὸν ἐπίσκοπον Ρώμης ἀνήκει ἡ ὑπεροχὴ ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους ἐπισκόπους τῆς Χριστ. Ἐκκλησίας, ***ὡς διάδοχον τοῦ Πέτρου***, τοῦ «κορυφαίου τῶν ἀποστόλων».[1]) Εἰς τὴν ἐν Χαλκηδόνι Δ´ Οἰκουμενικὴν Σύνοδον (451) οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Λέοντος ἔλαβον θέσιν μεταξὺ τῶν προέδρων, αἱ δὲ ἀποφάσεις καὶ οἱ ἀναθεματισμοὶ τῆς συνόδου ταύτης ἐγένοντο συμφώνως πρὸς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Λέοντος.

Ἀπὸ τοῦ 6ου αἰῶνος οἱ ἐπίσκοποι Ρώμης ἤρχισαν νὰ τιτλοφορῶνται ***Πάπαι***. Καὶ ὡμολόγουν μὲν εἰσέτι ὅτι ἦσαν ὑπόχρεοι νὰ ἐκτελοῦν τὰς συνοδικὰς ἀποφάσεις τὰς ἀναγνωρισθείσας ὑπὸ τῆς καθόλου Ἐκκλησίας. Ἐξ ἄλλου, ἐν Ρώμῃ διὰ τῶν ὑλικῶν πόρων, οὓς διέθετον, καί διὰ τῶν ἐπισκοπικῶν των δικαστηρίων, κατώρθουν ***νὰ ἀναπληροῦν καὶ αὐτὴν τὴν κυβέρνησιν***, ἥτις ὁλοὲν παρέλυε. Πολλάκις ἔσωσαν καὶ τὴν πόλιν καὶ τὰ περίχωρα ἀπὸ τοὺς βαρβάρους ἐπιδρομεῖς. Διὰ τοῦτο ὅταν ἐξέλιπε πλέον καὶ ἡ σκιὰ τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους εἰς τὴν Δύσιν, ἡ ἰσχὺς τοῦ Πάπα ἦτο τόσον μεγάλη, ὥστε καὶ ὑπὸ τοὺς νέους κατακτητὰς νὰ θεωρῆται ὡς ***ἡ κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας*** καὶ νὰ ἀξιοῖ ὅτι ***μόνον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δύναται νὰ κριθῇ***. Ὅταν Ἰουστινιανὸς ὁ Α´ ἐπανέκτησε τὴν Ἰταλίαν (536) κατανικήσας τοὺς Ὀστρογότθους, οἱ Πάπαι περιῆλθον πάλιν εἰς τὴν ἐξάρτησιν ἀπὸ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ μάλιστα τώρα ἑδρεύοντος ἐν Κων]πόλει. Ἀλλὰ τριάκοντα ἔτη βραδύτερον, ὅταν οἱ Λογγοβάρδοι εἰσέβαλον εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ ἀπέσπασαν ταύτην ἀπὸ τὸ Βυζαντινὸν κράτος, οἱ Πάπαι κατώρθωσαν νὰ ἀνακτήσουν τὴν ἀπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀνεξαρτησίαν των.

Ἀλλ᾽ ὁ κατ᾽ ἐξοχὴν ἱδρυτὴς τοῦ Παπισμοῦ ὡς συστήματος ὑπῆρξεν ὁ Πάπας Γρηγόριος ὁ Α´ (590—604 μ. Χρ.), ὁ λεγόμενος ***Γρηγόριος ὁ Μέγας***. Οὗτος, ἀπὸ εὐγενοῦς οἰκογενείας καταγόμενος, ἀφοῦ ἐπ᾽ ὀλίγον ἐχρημάτισε διοικητικὸς ὑπάλληλος, ἔγεινε μοναχὸς καὶ διὰ τῶν ἰδίων του πόρων ἵδρυσε μοναστήριον. Τῷ 579 ἐστάλη ὡς Παπικὸς ἀντιπρόσωπος (ἀποκρισιάριος) εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν αὐλὴν εἰς Κων πολιν. Μετὰ ἓξ ἔτη ἐπανῆλθεν εἰς Ρώμην καὶ ἐγένετο ἡγούμενος τοῦ μοναστηρίου, ὅπερ εἶχεν ἱδρύσει. Ἐκεῖθεν ἐξελέγη Πάπας· ἦτο μάλιστα ὁ πρῶτος μοναχός, ὅστις ἀνῆλθεν εἰς τὸν Παπικὸν θρόνον. Ὡς Πάπας ὑπῆρξεν ὁ ἀμείλικτος ἐχθρὸς πάσης καταχρήσεως. Ζῶν ὁ ἴδιος βίον ἀσκητικὸν καὶ ἀνεπίληπτον, ἐκήρυττεν αὐστηρότητα ἠθῶν καὶ ἐπάτασσε τὴν σιμωνείαν.

---

1) Τοῦτο ἐστήριζον καὶ στηρίζουν οἱ ἐπίσκοποι Ρώμης ἐπὶ τῶν λόγων τοῦ Χριστοῦ· «Σὺ εἶ Πέτρος καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν Ἐκκλησίαν . . . . Καὶ δώσω σοι τὰς κλεῖδας τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν· καὶ ὃ ἐὰν δήσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, κτλ.» (Ματθ. ις´ 18, 19).

Εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς Παπικῆς ἰδέας συνέβαλεν ὁ Γρηγόριος ἀρνητικῶς μὲν κατὰ τὰ φαινόμενα, κατ' οὐσίαν ὅμως πολὺ θετικῶς. Ἦλθεν εἰς σύγκρουσιν πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Κων]πόλεως Ἰωάννην τὸν Νηστευτήν (587), ὅστις πρῶτος προσέλαβε τὸν τίτλον «Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης» εἰς τὴν μετὰ τῶν ἄλλων ἀρχιερέων ἀλληλογραφίαν του. Ὁ Γρηγόριος, χωρὶς νὰ ἀξιώσῃ δι' ἑαυτὸν ἀνάλογον τίτλον, μετεχειρίσθη ὅλην τὴν εὐγλωττίαν καὶ τὴν δικανικὴν ἱκανότητά του, ὅπως ἀντικρούσῃ τὸν τίτλον τοῦτον καὶ κατορθώσῃ τὴν ἀκύρωσίν του. Δι' ἑαυτὸν ρητῶς ἀπεποιεῖτο τοιαύτην ὀνομασίαν καὶ ἔλεγεν ἑαυτὸν «δοῦλον τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ». Διὰ τῆς μετριόφρονος ταύτης στάσεως ἀπέκτησε μεγαλήτερον γόητρον καὶ ἐπιρροὴν ὑπὲρ τοῦ Παπισμοῦ ἢ ἐὰν ἠξίου πομπώδεις καὶ κενοὺς τίτλους.

Οἱ διάδοχοι τοῦ Γρηγορίου κατὰ τὸν 7ον αἰῶνα δὲν ἔδειξαν τὴν αὐτὴν διορατικότητα καὶ σύνεσιν. Εἷς ἐξ αὐτῶν ἀναφανδὸν προσέλαβε τὸν τίτλον τοῦ «οἰκουμενικοῦ», τὸν ὁποῖον ὁ Γρηγόριος κατέκρινεν. Ὁ Πάπας Ὀνώριος Α' (625) κατεδικάσθη ὡς Μονοθελήτης, ὁ Μαρτῖνος Α' (649) ὡς Δυοθελήτης. Ἐν γένει, ἡ θέσις τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὸν 7ον αἰῶνα ὑπῆρξε δύσκολος, ὡς ἐκ τῆς αὐθαιρέτου καὶ τυραννικῆς στάσεως τῶν Λομβαρδῶν ἀπέναντι αὐτῆς Οἱ Λομβαρδοὶ οὗτοι ((Λογγοβάρδοι) εἶχον κατὰ τὰ μέσα τοῦ 6ου αἰῶνος εἰσβάλει εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ κατακτήσει ὅλον τὸ βόρειον ἥμισυ τῆς χώρας μέχρι τῶν πυλῶν τῆς Ῥώμης. Βραδύτερον, ἐπεξετάθησαν καὶ εἰς τὴν νότιον Ἰταλίαν· ἔμεινεν ἀνεξάρτητος μόνον ἡ πόλις τῆς Ρώμης, ὡς ἕδρα τῶν Παπῶν. Οἱ Λομβαρδοὶ δὲν ἠρκέσθησαν εἰς τοῦτο, ἀλλὰ καὶ διημφισβήτουν καὶ τὴν κυριότητα τῶν μεγάλων ἀκινήτων τῆς Ρωμαϊκῆς Ἕδρας. Τοῦτο ἐξηνάγκασε τοὺς Πάπας νὰ ζητήσουν τὴν συνδρομὴν τῶν Φράγκων κατὰ τῶν Λομβαρδῶν.

Οἱ Φράγκοι, οἵτινες, ὡς εἴδομεν, εἶχον ἐγκατασταθῆ ὡς κατακτηταὶ εἰς τὴν βόρειον Γαλλίαν, ἦσαν φυλὴ ρωμαλέα καὶ φιλοπόλεμος, ἀλλ' οἱ βασιλεῖς των (ἡ δυναστεία τῶν Μεροβιγγίων) εἶχον ἐκφυλισθῆ καὶ ἡ ἐξουσία των εἶχε περιέλθει εἰς τὰς χεῖρας τῶν αὐλαρχῶν των, τῶν ὁποίων τὸ ὑπούργημα ἐπὶ τέλους ἔγεινε κληρονομικόν, οὕτως ὥστε βασιλεὺς ἦτο πράγματι ὁ αὐλάρχης. Ὁ ἐπιφανέστερος τῶν αὐλαρχῶν τούτων ὑπῆρξεν ὁ **Πιπῖνος** (639) καὶ ὁ διάσημος ἔγγονος αὐτοῦ **Κάρολος Μαρτὲλ** (714), ὅστις, ὅταν οἱ νικηφόροι Σαρακηνοὶ εἰσέβαλον ἐξ Ἱσπανίας εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ ἠπείλουν νὰ κατακτήσουν ὅλην τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην, τοὺς κατετρόπωσε πλησίον τῆς Τοὺρ (732) καὶ ἔσωσε τὴν Χριστιανωσύνην τῆς Ἑσπερίας. Εἰς τὸν Κάρολον, λοιπόν, ἀπετάνθη ὁ Πάπας Γρηγόριος ὁ Γ' (731—741) ζητῶν τὴν βοήθειαν καὶ προστασίαν του κατὰ τῶν Λομβαρδῶν· πρὶν ἢ ὅμως καταλήξουν αἱ διαπραγματεύσεις εἰς θετικόν τι ἀποτέλεσμα, ἀπέθανον καὶ ὁ Γρηγόριος καὶ ὁ Κάρολος κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος 741. Ὁ διάδοχος τοῦ Καρόλου αὐλάρχης **Πιπῖνος ὁ Μικρὸς** κατέλυσε τὴν Μεροβίγγιον δυναστείαν καὶ ἀνεκήρυξεν ἑαυτὸν βασιλέα καὶ κατὰ τύπους, ὅπως ἦτο πρὸ πολλοῦ καὶ κατ' οὐσίαν. Πρὸς τοῦτον ὁ νέος Πάπας Ζαχαρίας ἀνενέωσε τὴν αἴτησιν τοῦ προκατόχου του περὶ συνδρομῆς κατὰ τῶν Λομβαρδῶν. Ὅθεν ὁ Πιπῖνος, διελθὼν τὰς Ἄλπεις, εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἰταλίαν,

ἐνίκησε τοὺς Λομβαρδοὺς καὶ ἐδώρησεν εἰς τὴν Ρωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν διοικητικῶς καὶ ἐκκλησιαστικῶς τὸ Ἐξαρχᾶτον τῆς Ραβέννης.[1] Ἡ δωρεὰ αὕτη εἶναι σπουδαιότατον γεγονός, διότι δι᾽ αὐτῆς ἐτέθησαν τὰ θεμέλια ***τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας τοῦ Πάπα***. Κοσμικὴν δὲ ἐξουσίαν λέγοντες, ἐννοοῦμεν τὴν καθαρῶς πολιτικὴν ἐξουσίαν καὶ διοίκησιν τῶν χωρῶν, ἐφ᾽ ὧν ὁ Πάπας ἕως τῆς ἐποχῆς ἐκείνης μόνον τὴν πνευματικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὴν δικαιοδοσίαν εἶχε καὶ ἤσκει. Ἡ ἀξίωσις τοῦ Πάπα, ὅπως θεωρῆται καὶ κοσμικὸς ἡγεμών, ὑπῆρξε ζήτημα σπουδαιότατον καθ᾽ ὅλον τὸν Μεσαίωνα καὶ τοὺς νεωτέρους χρόνους, ἐξακολουθεῖ δὲ νὰ ὑφίσταται καὶ μέχρι σήμερον, ἂν καὶ ἡ κοσμικὴ αὕτη ἐξουσία ἤδη ἔχει περιορισθῆ ἐντὸς τῆς περιοχῆς τοῦ Βατικανοῦ ἐν Ρώμῃ. (ἀκολουθεῖ)

Η ΑΓΑΜΙΑ ΤΟΥ ΚΛΗΡΟΥ

*Ἐλάβομεν κατ᾽ αὐτὰς ἀντίτυπον μιᾶς **μονογραφίας** ἑνὸς Ὀρθοδόξου κληρικοῦ, πραγματευομένης τὸ ζήτημα τῆς ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ ὑφισταμένης ἀπαγορεύσεως τοῦ δευτέρου γάμου τῶν κληρικῶν (*). Ὁ αἰδέσιμος συγγραφεὺς ἀντεπεξέρχεται δι᾽ ἁδρῶν ἐπιχειρημάτων κατὰ τῆς ἀπαγορεύσεως ταύτης, ἥτις εἰσέφρυσεν εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν νομοθεσίαν ἐναντίον πάσης λογικῆς καὶ εἰς ἀντίθεσιν πρὸς ὁλόκληρον τὸ πνεῦμα τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας, καὶ ἐκθέτει εὐγλώττως τὰ ἀφόρητα ἠθικὰ καὶ ὑλικὰ βάρη, ἅτινα ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη ἐπιβάλλει εἰς τὸν Ὀρθόδοξον ἱερέα.*

Ἐξ ἀφορμῆς δὲ τοῦ δημοσιεύματος τούτου, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ, κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν, παρήγορον σημεῖον τῆς ἀφυπνίσεως ἑνὸς πνεύματος ἐρευνητικοῦ καὶ ἀναμορφωτικοῦ εἰς τὰς τάξεις τοῦ Ὀρθοδόξου κλήρου, ἐθεωρήσαμεν ἐπίκαιρον νὰ ἐκθέσωμεν ἐν συντομίᾳ ὁλόκληρον τὸ ζήτημα τῆς ἀγαμίας τοῦ κλήρου, ὡς αὕτη ἐθεσπίσθη παρὰ τῇ Ἀνατολικῇ καὶ ἔτι εὐρύτερον παρὰ τῇ Δυτικῇ Ἐκκλησίᾳ.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὡς γνωστόν, εἰς τὴν Α΄. πρὸς Κορινθίους ἐπιστολὴν (κεφ. ζ΄) ἐκθειάζει μὲν τὴν ἀγαμίαν, ἀλλὰ καὶ δὲν κατακρίνει τὸν γάμον. Τοὐναντίον, λέγει ρητῶς ὅτι τὰ ὅσα περὶ ἀγαμίας γράφει εἶναι γνώμη του ἀτομικὴ καὶ οὐχὶ

---

1) Εἴδομεν ἀνωτέρω ὅτι αἱ ἐπισκοπαὶ τῆς βορείου Ἰταλίας ἦσαν ἀκόμη καὶ κατὰ τὸν 5ον αἰῶνα ἀνεξάρτητοι ἀπὸ τοῦ Πάπα. Ὅταν ὁ Ἰουστινιανὸς ἀνέκτησε πρὸς καιρὸν τὴν Ἰταλίαν, διὰ νὰ ταπεινώσῃ τὸν Πάπαν, ἵδρυσε τὸ Ἐξαρχᾶτον τῆς Ραβέννης, Ἀκυληΐας, Βενετίας καὶ Ἰλλυρίας, τὸ ὁποῖον ὑπήγαγεν εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. Μὲ τὴν εἰσβολὴν τῶν Λομβαρδῶν, ἐξεδιώχθησαν μὲν ἐξ Ἰταλίας οἱ Βυζαντινοί, ἀλλὰ καὶ δὲν ἀνεγνωρίσθη ἡ θρησκευτικὴ ἐξουσία τοῦ Πάπα ἐπὶ τῶν ἐπισκόπων τοῦ Ἐξαρχάτου.

*(*) Οἰκονόμου **Γ. Κ. Φραντζεσκάκη**, πτυχιούχου δημοδιδασκάλου, ἐφημερίου Βάμου, **Μελέτη περὶ τοῦ δευτέρου γάμου τῶν κληρικῶν**. Σελίδ. 75. Ἐν Χανίοις, ἐκ τοῦ Τυπογραφείου «Ἐρεύνης», 1921.*

διαταγὴ τοῦ Κυρίου. Εἰς ἄλλο δὲ μέρος ρητῶς λέγει : «Μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν ἀδελφὴν γυναῖκα περιάγειν, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Κυρίου καὶ ὁ Κηφᾶς ;» (Α΄. Κορινθ. θ΄. 5). Ὁ Παῦλος, συνιστῶν τὴν ἀγαμίαν, ἠννόει μᾶλλον ὅτι διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ **διὰ τὸ ἱεραποστολικὸν ἔργον τῆς διαδόσεως τοῦ Εὐαγγελίου** ἀνὰ τὸν κόσμον, οἱ ἐπιφορτισμένοι τὸ ἔργον ἐκεῖνο ἐν τῷ μέσῳ τόσων διωγμῶν, δυσχερειῶν καὶ κινδύνων, θὰ ἠδύναντο νὰ ἐργασθοῦν **μὲ περισσοτέραν ἐλευθερίαν**, ἂν ἦσαν ἀπηλλαγμένοι τῶν οἰκογενειακῶν βαρῶν καὶ φροντίδων. Διὰ τὸν Χριστιανικὸν ὅμως κλῆρον ρητῶς **συνιστᾷ τὴν ἔγγαμον κατάστασιν**, λέγων ὅτι καὶ ὁ ἐπίσκοπος καὶ ὁ διάκονος **πρέπει** νὰ ἦναι «μιᾶς γυναικὸς ἀνήρ» (Α΄. Τιμοθ. γ΄. 2. Τίτ. α΄. 6—7) (**). Ἐν γένει δὲ ἦναι ἱστορικῶς ἀποδεδειγμένον ὅτι ὁ θεσμὸς τῆς ἀγαμίας τοῦ κλήρου ἦτο **ἄγνωστος** εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Ἀποστολικῶν χρόνων καὶ τοῦ Μεταποστολικοῦ αἰῶνος. Ἡ ἀγαμία, οὐχὶ τῶν κληρικῶν ἀλλὰ **τῶν λαϊκῶν**, ἤρχισε νὰ εὑρίσκῃ ὀπαδοὺς κατὰ τὸν 2ον καὶ 3ον αἰῶνα ὡς **μία μορφὴ τοῦ νοσηροῦ ἀσκητισμοῦ**, ὅστις τότε ἀνεφάνη μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν. Ἐκ τῆς δημοσιευομένης Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας εἴδομεν ὅτι πολλοὶ ζηλωταὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐκήρυττον τὴν θεωρίαν ὅτι τὸ ὑλικὸν σῶμα τοῦ ἀνθρώπου ἀντιπροσωπεύει τὸ πονηρὸν καὶ ἑπομένως πρέπει νὰ σκληραγωγῆται καὶ νὰ ταπεινοῦται, διὰ νὰ ἦναι ὁ ἄνθρωπος ἐλεύθερος τῶν σαρκικῶν παθῶν καὶ νὰ κυριαρχῆται ὑπὸ τοῦ πνεύματός του, ὅπερ εἶναι ἐκ Θεοῦ. Ἐκ τῆς σφαλερᾶς ταύτης ἀντιλήψεως ἐπήγασεν ὁ ἀσκητισμὸς καὶ ὁ μοναχισμὸς καὶ ἡ συναφὴς εἰς ἀμφότερα ἀγαμία.

Ὁ δὲ δεύτερος γάμος, ἀκόμη καὶ τῶν λαϊκῶν, κατεδικάζετο ὑπὸ τῶν ὀπαδῶν τοῦ ἀσκητισμοῦ ὡς ἀπόλυτος ἁμαρτία. Μολονότι δὲ οἱ φανατικοὶ οὗτοι (Μοντανισταί, Καθαροὶ καὶ ἄλλοι) κατεδικάσθησαν ὡς αἱρετικοὶ ὑπὸ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἐν τούτοις ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἀκόμη τοῦ Τερτυλλιανοῦ (220 μ. Χ.) ἐπεκράτησε μεγάλη ἀντίδρασις κατὰ τοῦ δευτέρου γάμου τῶν κληρικῶν. Ὁ Αὐγουστῖνος καὶ ὁ Ἱερώνυμος ἀπέρριπτον καὶ κατεδίκαζον αὐτόν. Ἀλλ᾽ ἐστάθη ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀδύνατον νὰ ἀπαγορευθῇ ἐπισήμως ὁ δεύτερος γάμος. Ὁ Ἐπιφάνιος (Αἱρέσ. 59, 4) τὸν παραδέχεται. Ὁ ἐπίσκοπος Ρώμης Κάλλιστος ὁ Α΄. (219—222) ἐχειροτόνησε **διγάμους**, ὡς ἐλέγοντο οἱ χηρεύσαντες καὶ εἰς δεύτερον γάμον προελθόντες· ἀκόμη δὲ κατὰ τὸν 5ον αἰῶνα εὑρίσκομεν ἐπισκόπους νυμφευμένους μὲ χήρας. Πρῶτος ὁ 17ος ἐκ τῶν Ἀποστολικῶν λεγομένων Κανόνων (οἵτινες εἶναι ἔργον ὄχι ἀρχαιότερον τοῦ 4ου αἰῶνος) ἀπαγορεύει ἐπισήμως εἰς τοὺς κληρικοὺς τὸν β΄. γάμον.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν **πρῶτον γάμον τῶν κληρικῶν**, οὗτος ἐπετρέπετο ἀπολύτως **μέχρι τοῦ 4ου αἰῶνος** ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Ὁ ἐκκλησ. ἱστορικὸς Σωκράτης

(**) Ἠθέλησαν οἱ ὑπέρμαχοι τῆς ἀγαμίας τοῦ κλήρου νὰ δώσουν ἀλληγορικὴν ἑρμηνείαν εἰς τὰς παραγγελίας ταύτας τοῦ Παύλου — ὅτι ἡ «μία γυνὴ» εἶναι δῆθεν ἡ Ἐκκλησία ! Πόσον ἀστεία εἶναι ἡ ἑρμηνεία αὕτη ἀποδεικνύεται ἐξ ὅσων ὁ Ἀπόστολος προσθέτει παρακατιών : «Τοῦ ἰδίου οἴκου καλῶς προϊστάμενον, τέκνα ἔχοντα ἐν ὑποταγῇ . . . Εἰ δέ τις τοῦ ἰδίου οἴκου προστῆναι οὐκ οἶδε, πῶς ἐκκλησίας Θεοῦ ἐπιμελήσεται ;» (Α΄. Τιμοθ. γ΄. 4, 5).

(I. 11) διηγεῖται ὅτι ὅταν εἰς τὴν ἐν Νικαίᾳ Α'. Οἰκουμενικὴν Σύνοδον ἐρρίφθη ὑπὸ τῶν ὀπαδῶν τοῦ ἀσκητισμοῦ ἡ πρότασις νὰ ἀπαγορευθῇ διὰ κανόνος εἰς τοὺς κληρικοὺς γενικῶς ὁ γάμος, τὴν πρότασιν κατεπολέμησεν ὁ γέρων ὁμολογητὴς καὶ ἀσκητὴς Παφνούτιος, ἄγαμος αὐτός, μὲ τόσην εὐγλωττίαν, ὥστε ἀπερρίφθη. Ὁ Ἀθανάσιος γράφων πρὸς τὸν μοναχὸν Δρακόντιον, ὅστις ἐδίσταζε νὰ δεχθῇ ἐπισκοπήν, διὰ νὰ μὴ ἐγκαταλίπῃ τὴν ἀσκητικήν του ἀγαμίαν, λέγει ὅτι πολλοὶ ἐπίσκοποι ἦσαν πατέρες τέκνων, ἄλλοι πάλιν ἦσαν ἄγαμοι. «Ἔξεστι γὰρ καὶ οὕτως, καὶ ἐκείνως οὐ κεκώλυται». Ὁ Συνάσιος γενόμενος ἐπίσκοπος, ἐδήλωσεν ὅτι δὲν θὰ ἐγκατέλιπε τὴν μετὰ τῆς νομίμου συζύγου του συμβίωσιν. Ὁ πατὴρ Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ ἦτο ἔγγαμος ἐπίσκοπος. Ἐπίσης Γρηγόριος ὁ Νύσσης καὶ ὁ Πικταβίου Ἱλάριος. Ἀλλὰ σὺν τῷ χρόνῳ ἐγενικεύθη ἡ συνήθεια τοῦ νὰ ἐκλέγωνται ἐκ τῶν μοναχῶν οἱ ἐπίσκοποι, ὥστε βαθμηδὸν ἐπεκράτησε νὰ θεωρῶνται οἱ ἔγγαμοι ἐπίσκοποι ὡς ἀποτελοῦντες σκάνδαλον. Εἰς τοῦτο συνέτειναν ἀσυναισθήτως μεγάλοι πατέρες, ὡς ὁ Χρυσόστομος καὶ ὁ Μ. Βασίλειος καὶ ἄλλοι, οἵτινες δὲν κατεδίκαζον τὸν γάμον, ἀλλ' **ἐξεθείαζον δι' ὅλης των τῆς εὐγλωττίας τὴν ἀγαμίαν** *καὶ τὴν παρθενίαν, ὡς κάτι ἀσυγκρίτως ἱερώτερον καὶ ἁγιώτερον καὶ ἀνώτερον τοῦ ἐγγάμου βίου. Ἡ ὤθησις, ἣν ὁ ζῆλος τῶν φωστήρων τούτων τῆς Ἐκκλησίας ἔδωκεν εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἀγαμίας τοῦ κλήρου καὶ τῶν Χριστιανῶν ἐν γένει, ὑπῆρξε τρομακτική. Ὁ Χρυσόστομος ἀναφέρει ὡς καύχημα τῆς Ἐκκλησίας ὅτι ὑπῆρχον πλειότεραι γυναῖκες ἀφιερωμέναι τῷ Θεῷ (δηλ. μοναχαί) ἢ σύζυγοι καὶ μητέρες.*

Δὲν εἶναι λοιπὸν ἀπορίας ἄξιον ὅτι μέχρι τοῦ 6ου αἰῶνος εἶχον ἐκλίπει ἐντελῶς ἐν τῇ Ἀνατολῇ οἱ ἔγγαμοι ἐπίσκοποι, εἰς οὐδένα δὲ κληρικὸν μετὰ τὴν χειροτονίαν του ἐπετρέπετο πλέον νὰ ἔλθῃ εἰς γάμου κοινωνίαν. Τοῦτο πρῶτος ὁ 26ος «Ἀποστολικὸς» Κανὼν ἐθέσπισεν ἐπισήμως· μόνον οἱ ἀναγνῶσται καὶ οἱ ψάλται ἠδύναντο νὰ νυμφευθοῦν. Καὶ κατὰ τὸ ἔτος 692 ἡ ἐν Τρούλλῳ Σύνοδος (ἡ Πενθέκτη λεγομένη) ἐπεκύρωσε τὸν κανόνα τοῦτον, ἀπηγόρευσε δὲ εἰς τοὺς ἐπισκόπους ἀπολύτως τὸν γάμον. Ἔκτοτε ἐπεκράτησεν ὁ κανονισμὸς οὗτος παρὰ τῇ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ, οὕτως ὥστε ὅσοι μὲν πρὸ τῆς χειροτονίας ἦσαν ἔγγαμοι δύνανται νὰ χειροτονηθοῦν διάκονοι καὶ πρεσβύτεροι, ἐν περιπτώσει δὲ χηρείας δύνανται νὰ προαχθοῦν εἰς ἐπισκόπους.

Εἰς τὴν Δύσιν ἡ ἀγαμία τοῦ κλήρου καὶ **ἐνωρίτερον ἐθεσπίσθη** *καὶ* **γενικώτερον ἐπεβλήθη** *ἢ εἰς τὴν Ἀνατολήν. Ἡ ἐν Ἐλλιβέρει τῆς Ἱσπανίας Σύνοδος (305 π. Χρ.) ἀπηγόρευσεν ἐν γένει εἰς τοὺς κληρικοὺς τὸ νὰ συζοῦν μετὰ τὴν χειροτονίαν των μὲ τὰς νομίμους συζύγους των. Κατὰ τὸ ἔτος 385 ὁ Πάπας Σιρίκιος ἐξέδωκεν ἐγκύκλιον, δι' ἧς ἐπέβαλλεν εἰς τοὺς ἐπισκόπους, πρεσβυτέρους καὶ διακόνους ὄχι μόνον τὴν ἀγαμίαν ἀλλὰ καὶ τὴν* **ἄμεσον διάζευξιν τῶν νομίμων συζύγων των** *ἐπὶ ποινῇ καθαιρέσεως. Οἱ Πάπαι Λέων ὁ Μέγας καὶ Γρηγόριος ὁ Μέγας εἰργάσθησαν καὶ αὐτοὶ δραστηρίως ὑπὲρ τῆς ἐπιβολῆς τῆς ἀγαμίας εἰς τὸν* **Δυτικὸν** *κλῆρον, συμπεριλαβόντες εἰς τὸν κανόνα τοῦτον καὶ τοὺς ὑποδιακόνους ἀκόμη. Ἀλλ' ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας οἱ κληρικοὶ τῆς Δύσεως* **ἀντέστησαν**

εἰς τὰς διατάξεις ταύτας εἴτε διὰ φανερᾶς συμβιώσεως μὲ νομίμους συζύγους εἴτε διὰ κρυφίας καταστρατηγήσεως τῶν κανονισμῶν. Ἐν Γαλλίᾳ καὶ Ἀγγλίᾳ κατὰ τὸν 8ον, 9ον καὶ 10ον αἰῶνα ὑπῆρχε πλῆθος ἐγγάμων ἐπισκόπων καὶ ἱερέων. Ἀπὸ τοῦ 10ου αἰῶνος οἱ Πάπαι ἤρχισαν νὰ ἐπιβάλλωνται περισσότερον εἰς τὴν Δυτικὴν Χριστιανωσύνην καὶ εἰργάσθησαν ἐπιμόνως εἰς τὸ νὰ γενικεύσουν τὴν ἀγαμίαν τοῦ κλήρου. Οἱ ἱερεῖς, οἱ ἔχοντες γυναῖκας νομίμους ἢ μὴ νομίμους, ἤρχισαν νὰ ἀποκλείωνται ἀδιακρίτως ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας, ὁ δὲ λαὸς ἠπειλήθη μὲ ἀφορισμὸν ἐὰν παρηκολούθει λειτουργίαν τελουμένην ὑπὸ ἱερέως ἐγγάμου. Οἱ γάμοι τῶν ἱερέων ἐκηρύχθησαν ἄκυροι, αἱ σύζυγοι αὐτῶν **ἐχαρακτηρίζοντο ὡς παλλακίδες**, ἐσύροντο εἰς τὰς φυλακάς, ἐδέροντο γυμναὶ δημοσίᾳ ἢ ἐπωλοῦντο ὡς ἀνδράποδα, δυνάμει συνοδικῶν ἀποφάσεων!

Ἐννοεῖται ὅτι αἱ ὠμαὶ αὗται αὐστηρότητες ἔφερον τὸ ἀντίθετον ἀποτέλεσμα· πολλάκις δὲ ὁ λαὸς ἐλάμβανε τὸ μέρος τῶν δυστυχῶν ἱερέων καὶ τῶν συζύγων των. Τοῦτο κατενόησαν ἐπὶ τέλους διάφοροι φωστῆρες τῆς Δυτ. Ἐκκλησίας, ὡς ὁ Θωμᾶς Ἀκουΐνας (1294) καὶ ἄλλοι· ὅθεν ἤρχισαν νὰ ἐργάζωνται διὰ τοῦ **πολλαπλασιασμοῦ** καὶ τῆς ἐνισχύσεως **μοναχικῶν ταγμάτων** (ὡς τῶν Βενεδικτίνων, Φραγκισκανῶν, Καρμελιτῶν καὶ ἄλλων) πρὸς ἐπιβολὴν τῆς ἀγαμίας τοῦ κλήρου. Καὶ βαθμηδὸν ἐπεβλήθη ὁ θεσμὸς οὗτος, ἰδίως διὰ τῶν ἀποφάσεων τῶν ἐν Κωνσταντίᾳ (1415) καὶ ἐν Βασιλείᾳ (1432) συνόδων. Ἡ Εὐαγγελικὴ Ἀναμόρφωσις τοῦ 16ου αἰῶνος ἐκρήμνισε μέρος τοῦ Παπικοῦ οἰκοδομήματος. Καὶ ἀπέσπασε μεγάλα τμήματα τῆς Εὐρώπης ἀπὸ τὴν Παπικὴν Ἐκκλησίαν, ἐλευθερώσασα καὶ τὸν κλῆρον αὐτῶν ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῆς ἀγαμίας. Ἐπίσης ἡ Γαλλικὴ Ἐπανάστασις κατήργησε τὰ ἐμπόδια τοῦ γάμου τῶν κληρικῶν. Κατὰ δὲ τὸ 1875 οἱ λεγόμενοι Παλαιοκαθολικοὶ ἐθέσπισαν τὴν ἀρχὴν ἐγγάμου κλήρου. Ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τὰς ἐπιθέσεις τῆς Ἀναμορφώσεως καὶ ὑπὸ τὴν τρομοκρατίαν τῆς Γαλλ. Ἐπαναστάσεως ὁ πλεῖστος Παπικὸς κλῆρος ἔμεινε πιστὸς εἰς τὰ κελεύσματα τῆς Παπικῆς ἱεραρχίας καὶ διεφύλαξε τὸν θεσμὸν τῆς ἀγαμίας. Αὐτὴ εἶναι ἐν βραχυτάτῃ περιλήψει ἡ ἱστορία τῆς ἀγαμίας τοῦ κλήρου εἴς τε τὴν Ἀνατολικὴν καὶ τὴν Δυτικὴν Ἐκκλησίαν. Ὡς βλέπομεν, ὁ περίεργος αὐτὸς θεσμὸς εἰσέφρυσεν εἰς τὴν Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν πολὺ μετὰ τὸν Ἀποστολικὸν αἰῶνα καὶ ἀποτελεῖ **ἀπάρνησιν τῶν ὅσα οἱ Ἀπόστολοι ἐθέσπισαν**. Καὶ εἰς μὲν τὴν Ἀνατολὴν ἐγεννήθη ἐκ τοῦ παραφόρου καὶ τυφλοῦ ζήλου, μὲ τὸν ὁποῖον οἱ Χριστιανοὶ τοῦ 3ου αἰῶνος ἐρρίφθησαν εἰς τὸν ἀσκητισμὸν καὶ ἐκ τῆς ἐσφαλμένης ἀντιλήψεως ὅτι ὁ ὑψηλότερος Χριστιανικὸς ἁγιασμὸς ἀποκλείει τὸν γάμον. Εἰς δὲ τὴν Δύσιν εἶχε βεβαίως καὶ ἐκεῖ ὡς ἀρχικήν του πηγὴν τὸν ἀσκητισμόν. Ἀλλ' εἰς τὴν διάδοσιν καὶ ἐπιβολὴν τοῦ θεσμοῦ συνετέλεσε πολὺ καὶ ἄλλος λόγος, ἤτοι ἡ ἐξέλιξις τοῦ Παπισμοῦ καὶ τοῦ Παπικοῦ ἱερατικοῦ συστήματος—**τῆς μοναρχίας** ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ διοικήσει καὶ τῆς **στρατιωτικῆς** σχεδὸν **ὀργανώσεως** τοῦ κλήρου, ἥτις ἦτο ἀπαραίτητος διὰ τὴν ἑδραίωσιν καὶ ἐπέκτασιν τῆς Παπικῆς μοναρχίας. Ὁ Παπισμός, τοῦτ' ἔστιν, ἤθελε τὸν κλῆρον **ἀποξενωμένον ἀπὸ κάθε ἀνθρώπινον δεσμόν**, ὥστε νὰ ἦναι τελείως ἀφωσιωμένος

καὶ ὑποτεταγμένος εἰς τὴν θέλησιν τοῦ Πάπα. Ὡσαύτως ἤθελεν ὁ Παπισμὸς νὰ ἀποκλείσῃ παντελῶς πᾶν οἰκογενειακὸν συμφέρον τῶν κληρικῶν ἀπὸ τὴν διαχείρισιν ***τοῦ μεγάλου ἐκκλησιαστικοῦ πλούτου τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας.*** *Οἱ δύο οὗτοι σκοποὶ—***κλῆρος** *πειθαρχῶν τυφλῶς καὶ* **πλοῦτος** *ἀπολύτως ἐξησφαλισμένος διὰ τὴν Ἐκκλησίαν—μόνον διὰ τῆς ἀγαμίας τοῦ κλήρου ἠδύναντο νὰ ἐκπληρωθοῦν.*

Ἐὰν ἔλθωμεν τώρα καὶ εἰς τὰ ***ἀποτελέσματα*** *τοῦ θεσμοῦ, δυσκόλως θὰ διακρίνωμεν καθ᾽ ὅλους τοὺς αἰῶνας τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἓν πολλοστημόριον ἀγαθοῦ ἀπέναντι* ***τῆς φοβερᾶς ἠθικῆς ζημίας,*** *ἣν ἐπέφερεν εἰς τὴν καθαρότητα καὶ πνευματικὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας. Τὴν ἀγαμίαν τοῦ κλήρου οἱουδήποτε βαθμοῦ* ***καταδικάζει ἡ Ἁγία Γραφή, ἡ λογική, ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ πεῖρα δεκαπέντε αἰώνων.*** *Καὶ εἶναι καιρὸς νὰ ἀναγνωρισθῇ ἡ ὠμὴ αὕτη ἀλήθεια ὑπ᾽ ἐκείνων τῶν Ἐκκλησιῶν, αἵτινες ἐκαλλιέργησαν τὸν θεσμὸν τοῦτον. Εἶναι δὲ εὐοίωνον σύμπτωμα ὅτι ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ, ὅπου ἡ ἀγαμία τοῦ κλήρου μερικῶς μόνον ἐθεσπίσθη καὶ ἐφηρμόσθη, ἤρχισεν ἀπό τινος μία κίνησις, ἥτις θέλει νὰ θέσῃ τὸ ζήτημα τοῦτο ὑπὸ ἀναψηλάφησιν, οὕτως εἰπεῖν. Ἐὰν δὲ ἐξετασθῇ τὸ πρᾶγμα εἰλικρινῶς καὶ ἀπαθῶς, θὰ εὑρεθῇ ὅτι οὐδεὶς ὑπάρχει λόγος διατηρήσεως ἑνὸς θεσμοῦ, μὴ βασιζομένου ἐπὶ οὐδεμιᾶς ἠθικῆς ἢ λογικῆς ἢ Γραφικῆς βάσεως, τοὐναντίον δὲ* ***ἀντιστρατευομένου ἀπολύτως*** *καὶ εἰς τὴν ἠθικὴν καὶ εἰς τὴν λογικὴν καὶ εἰς τὰς Ἱερὰς Γραφάς.*

ΑΝΑΓΚΑΙΑ ΔΗΛΩΣΙΣ

Συνδρομητής τις μᾶς ἐλέγχει ***ἐπὶ ἀσυνεπείᾳ***, διότι εἰς τὸ τεῦχος τοῦ Μαΐου, ἐνῷ εἰς τὴν σελ. 154 δηλοῦμεν ὅτι θὰ ἀπέχωμεν τῆς δογματικῆς πολεμικῆς κατὰ τῶν ἑτεροφρονούντων πρὸς ἡμᾶς Χριστιανῶν, εἰς τὴν σελ. 141 δημοσιεύομεν ἄρθρον κατὰ τῶν δοξασιῶν τῶν ὀπαδῶν τῆς «Χαραυγῆς τῆς Χιλιετηρίδος». Ἐπειδὴ δὲ ἐνδέχεται καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν ἀναγνωστῶν μας νὰ ἔχουν τὴν αὐτὴν ἀντίληψιν, ἀπαντῶμεν δημοσίᾳ εἰς τὸν εἰρημένον συνδρομητήν μας ὡς ἑξῆς :

Λέγοντες «δογματικὴν πολεμικὴν κατὰ τῶν ἑτεροφρονούντων πρὸς ἡμᾶς Χριστιανῶν», ἐννοοῦμεν τὰς κενὰς καὶ ἀγόνους συζητήσεις περὶ τῶν δογματικῶν διαφορῶν, αἵτινες ἀνέκαθεν χωρίζουν τοὺς διαφόρους κλάδους τῆς ***Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας*** ἀπ᾽ ἀλλήλων—τὰς διαφορὰς ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι ἀπὸ αἰώνων ἤδη ἔχουν συζητηθῇ μεταξὺ Ὀρθοδόξων καὶ Ρωμαιοκαθολικῶν, ἢ μεταξὺ Ρωμαιοκαθολικῶν καὶ Ὀρθοδόξων ἀφ᾽ ἑνὸς καὶ Εὐαγγελικῶν ἀφ᾽ ἑτέρου. Καὶ ἐννοοῦμεν νὰ ἀπέχωμεν ἀπὸ τὰς συζητήσεις ταύτας, διότι αὗται τίποτε δὲν δύνανται πλέον νὰ προσθέσουν εἰς τὰ ἤδη γνωστὰ ἐπιχειρήματα ἑκατέρωθεν, ἐνῷ ἐξ ἄλλου εἶναι ἀνάγκη οἱ Χριστιανοὶ ὅλων τῶν ἐκκλησιῶν νὰ προσεγγίσουν ὅσον τὸ δυνατὸν

πρὸς ἀλλήλους, διὰ νὰ ὑπερασπίσουν ἀπὸ κοινοῦ τὸν Χριστιανισμὸν κατὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ.

Ἡ ἀνακωχὴ ὅμως αὕτη δὲν ἐπεκτείνεται καὶ ἀπέναντι τῶν διδασκαλιῶν, αἵτινες διαδίδονται ***ὑπ᾽ ἀνθρώπων μὴ Χριστιανῶν*** πρὸς ***ὑπονόμευσιν τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας***. Οἱ διδάσκοντες τὴν «Χαραυγὴν τῆς Χιλιετηρίδος» ***δὲν δύνανται νὰ θεωρηθοῦν ὡς Χριστιανοί***, ἁπλούστατα διότι ***ἀρνοῦνται τὴν θεότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ***. Πιθανὸν νὰ διαμαρτυρηθοῦν κατὰ τοῦ χαρακτηρισμοῦ τούτου. Πιθανὸν πολλοὶ δελεασθέντες ἀπὸ τὴν «Χαραυγὴν τῆς Χιλιετηρίδος» νὰ μὴ ἀντελήφθησαν ὅτι ἀπεμακρύνθησαν ἀπὸ αὐτὰς ταύτας τὰς βάσεις τοῦ Χριστιανισμοῦ. Πιθανὸν καί τινες Χριστιανοί, ἐξ ἐσφαλμένης ἐπιεικείας, νὰ μᾶς θεωρήσουν ὡς ὑπεράγαν αὐστηρούς, διότι ἀποκλείομεν τοὺς «Χαραυγιστὰς» ἐκ τῆς Χριστιανικῆς οἰκογενείας. Δὲν τοὺς ἀποκλείομεν ὅμως ἡμεῖς, ἀλλ᾽ ***αὐτὸς ὁ Χριστός***, ὅστις, ὅταν ὁ Πέτρος, ἐξ ὀνόματος τῶν λοιπῶν μαθητῶν, εἶπε· «Σὺ εἶ ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος», ἀπεκρίθη· «Ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ (δηλ. τῇ ὁμολογίᾳ τοῦ Πέτρου) οἰκοδομήσω μου τὴν Ἐκκλησίαν.» Ἐκεῖνοι οἵτινες ἀρνοῦνται τὴν ***θεότητα*** τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ***δὲν δύνανται νὰ ἦναι μέλη τῆς Ἐκκλησίας αὐτοῦ***.

Εἰς τὴν ἄρνησιν τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ συνταυτίζονται οἱ ὀπαδοὶ τῆς «Χαραυγῆς» περίπου μὲ τὸν Μωαμεθανισμόν, ὅστις σέβεται μὲν τὸν Χριστὸν ὡς μέγαν προφήτην καὶ ἀπεσταλμένον τοῦ Θεοῦ, ἀλλ᾽ ὄχι ὡς Θεὸν καὶ Υἱὸν Θεοῦ ἐνανθρωπήσαντα. Ἡ διδασκαλία τῆς «Χαραυγῆς» ὄχι μόνον ἀντιστρατεύεται πρὸς τὰς Γραφάς, ἀλλὰ καὶ ἀπορρίπτει τὸν ἀκρογωνιαῖον λίθον τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας, ἥτις εἶναι ἡ σωτηρία διὰ τῆς ἱλαστηρίου θυσίας τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἑτεροδιδασκαλία λοιπὸν αὕτη δὲν εἶναι ***ἐσωτερικὴ διαφωνία*** μεταξὺ Χριστιανῶν ἐπὶ ζητήματός τινος δευτερεύοντος, ἀλλ᾽ ***ἀπάρνησις αὐτῆς τῆς βάσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ***, ἑπομένως αὕτη εἶναι ἀκριβῶς εἷς ἐκ τῶν ***ἐξωτερικῶν*** ἐκείνων ἐχθρῶν—ὅπως ὁ Μωαμεθανισμός, ἡ εἰδωλολατρεία, ὁ Μορμονισμός, ὁ ὑλισμός, ὁ ὀρθολογισμός, ὁ ἀγνωστικισμός, κτλ.—τοὺς ὁποίους πρέπει οἱ Χριστιανοὶ ὅλων τῶν ἀποχρώσεων νὰ καταπολεμήσουν ἀπὸ κοινοῦ. Καὶ ἀκριβῶς χάριν τούτου τοῦ κοινοῦ ἀγῶνος, ἐκηρύξαμεν τὴν ἀνάγκην τῆς καταπαύσεως τῶν ἐσωτερικῶν δογματικῶν ἐρίδων τῆς Χριστ. Ἐκκλησίας.

Ὑπάρχει δὲ καὶ εἷς πρόσθετος λόγος, ὅπως ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ τοῦ Εὐαγγελικοῦ δόγματος μὴ ὑστερήσωμεν εἰς τὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν τοιούτων ἀντιχριστιανικῶν διδασκαλιῶν—ὁ ἑξῆς· Ὅτι ἡ αἵρεσις τῆς «Χαραυγῆς τῆς Χιλιετηρίδος», ὅπως καὶ ὁ Μορμονισμός καὶ ἡ λεγομένη «Χριστιανικὴ Ἐπιστήμη,» θεωρεῖται κοινῶς ὑπὸ Ὀρθοδόξων καὶ Ρωμαιοκαθολικῶν ὡς ἀποτελοῦσα ***μίαν τῶν ἀποχρώσεων τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας***, τοὐθ᾽ ὅπερ εἶναι ***ἐντελῶς ἀνακριβές***. Προέκυψαν μὲν αἱ αἱρέσεις αὗται μέσα εἰς Προτεσταντικὰς κοινωνίας, ἀλλ᾽ ἀποτελοῦν ***ἀποχωρισμὸν*** ἀπὸ τὸν Προτεσταντισμὸν καὶ ***ἀπάρνησιν*** τῶν θεμελιωδῶν δογμάτων τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας. Ἐὰν λοιπὸν καὶ Ὀρθόδοξοι καὶ Καθολικοὶ καταδικάζουν

τὰς αἱρέσεις ταύτας ὡς ἀντιχριστιανικάς, ἡμεῖς οἱ Εὐαγγελικοὶ ἔχομεν **διπλοῦν καθῆκον** νὰ τὰς καταπολεμῶμεν, ἵνα καὶ τοὺς Εὐαγγελικοὺς Χριστιανοὺς διαφωτίσωμεν καὶ διαφυλάξωμεν ἀπὸ τῶν ψυχοφθόρων τούτων πλανῶν, καὶ τοὺς ἄλλους Χριστιανοὺς πληροφορήσωμεν ὅτι οὐδὲν μᾶς συνδέει πρὸς τὰς πλάνας ταύτας.

Ἄλλως τε τὸ ὄνομα «Προτεσταντισμὸς» ἡμεῖς δὲν μεταχειριζόμεθα ὡς τίτλον τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ Εὐαγγελικὴ Ἐκκλησία ἱδρύθη κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα ἐξ ἐπαναστάσεως ἢ **διαμαρτυρίας** κατὰ τῶν πλανῶν καὶ ἑτεροδιδασκαλιῶν τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλὰ τὰς πλάνας τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας ἀπορρίπτουν πολλοὶ ἄλλοι, οἵτινες κάθε ἄλλο εἶναι ἢ Εὐαγγελικοὶ Χριστιανοί. Ἡ Διαμαρτύρησις (διότι τοῦτο σημαίνει ἡ λέξις Προτεσταντισμὸς) εἶναι μία μόνον **φάσις ἱστορικὴ** τοῦ Εὐαγγελικοῦ Χριστιανισμοῦ —ἡ φάσις ἐκείνη, ἥτις ἦτο ἡ κυριωτέρα κατὰ τὴν ἐποχήν, καθ' ἣν ὠργανώθη ἡ Εὐαγγελικὴ Ἐκκλησία. Ἡ Εὐαγγελικὴ ὅμως θεολογία δὲν εἶναι ἁπλῶς **ἄρνησις** πλανῶν τινων ἄλλων Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν—εἶναι καὶ **σύστημα θετικόν**, ἀξιοῦν ὅτι βασίζεται ἐπὶ τῆς ἁπλότητος καὶ πνευματικότητος τῆς Χριστιανικῆς διδασκαλίας, ὡς αὕτη διατυποῦται εἰς τὰς Ἱερὰς Γραφάς. Καὶ τὸ σύστημα αὐτὸ ἀπολύτως ἀποκλείει τὰς αἱρέσεις, κατὰ τῶν ὁποίων ἀνελάβωμεν ἀμείλικτον ἀγῶνα.

ΥΠΟΥΛΟΣ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ ΑΝΤΙΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΠΛΑΝΗΣ

«Οἱ Σπουδασταὶ τῶν Γραφῶν».

Β'.

Εἰς τὸ προηγούμενον ἄρθρον μου ἔθιξα ἁπλῶς τὰς δοξασίας τῶν περὶ τὴν «Χαραυγὴν τῆς Χιλιετηρίδος». Σήμερον θὰ ἐκθέσω διεξοδικώτερον τὰ κατ' αὐτάς, ἐφ' ὅσον μᾶς ἐπιτρέπει ὁ στενὸς τοῦ «Ἀστέρος» χῶρος. Εἰς τὸ προηγούμενον ἄρθρον εἴδομεν ὅτι ἡ αἵρεσις αὕτη ἔχει σημαίαν καθαρῶς **ἀρνητικήν.** Πᾶν ὅ,τι ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς Πεντηκοστῆς μέχρι σήμερον ἐπίστευσεν ὡς βάσιν καὶ ἀρχὴν θεμελιώδη τῆς ὑποστάσεως αὐτῆς, τοῦτο οἱ αὐτοκαλούμενοι «Σπουδασταὶ τῶν Γραφῶν» ἀρνοῦνται καὶ ἀποκηρύττουν.

1. Ἀρνοῦνται τὴν Τριαδικὴν ὑπόστασιν τῆς Θεότητος.

Εἰς τὸν Ε' τόμον τῆς «Χαραυγῆς τῆς Χιλιετηρίδος» ἐκτίθενται λεπτομερῶς τὰ δόγματα τῆς νέας φαινομενικῶς ἀλλὰ πράγματι παλαιᾶς ταύτης πλάνης.

Εἰς τὴν σελ. 59 τοῦ ἀνωτέρω τόμου τῆς Ἀγγλικῆς ἐκδόσεως διατείνονται ὅτι οἱ ὀπαδοὶ τοῦ δόγματος τῆς Τριάδος, ὁμολογοῦν οἱ ἴδιοι ὅτι «δὲν τὸ ἐννοοῦν» καὶ ὅμως τὸ πιστεύουν. Οἱ Χαραυγισταί, δηλ. τὸ ἀπορρίπτουν διὰ τὸ λογικῶς

κάτ' αὐτοὺς ἀκατανόητον τοῦ δόγματος καὶ ὅτι «οὐδὲν κῦρος δύναται νὰ εὑρεθῇ ἐν ταῖς Γραφαῖς δι' αὐτό»· ὅτι τριαδικὰ συστήματα ἀπαντῶσι καὶ παρὰ τοῖς ἐθνικοῖς, κτλ.

Ἡ διανοητικότης αὕτη τοῦ συγγραφέως καὶ τῶν ὀπαδῶν του μᾶς φαίνεται κάπως περίεργος.

Ἀλλὰ πρὶν ἀκόμη ἐξετάσωμεν λεπτομερῶς τὸ ζήτημα, λέγομεν τὰ ἑξῆς προκαταβολικῶς. Γνωστοῦ ὄντος ὅτι ἡ Π. Διαθήκη ἐκ πρώτης ὄψεως μᾶς δίδει τὴν ἐντύπωσιν βιβλίου κατ' ἐξοχὴν Μονοθεϊστικοῦ, δεδομένου δὲ ὅτι οἱ πρῶτοι Χριστιανοί, προεξάρχοντος τοῦ δεδοξασμένου ἡμῶν Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἦσαν κατὰ σάρκα ἀπόγονοι τοῦ Ἰσραήλ, ***πόθεν ἠρύσθησαν οὗτοι τὰς περὶ Πατρός, Υἱοῦ καὶ Ἁγίου Πνεύματος ἰδέας αὐτῶν ;*** Πρῶτοι ἡμεῖς, οἱ Τριαδικοί, ἀνεγνωρίσαμεν κατόπιν ἐπισταμένης κριτικῆς ἐρεύνης τοῦ κειμένου τῶν Γραφῶν, ὅτι τὸ Α΄, Ἰωάν. ε΄ 7 εἶναι ὑποβολιμαῖον, διότι λείπει ἀπὸ τὰ ἀρχαιότερα καὶ δοκιμώτερα χειρόγραφα τῆς Κ. Διαθήκης· Ἀλλὰ θὰ παρεκάλουν τοὺς «Σπουδαστὰς τῶν Γραφῶν» νὰ μοὶ ἀπαντήσουν εἰλικρινῶς καὶ ἀπεριφράστως εἰς τὴν ἑξῆς ἐρώτησιν : ***Μόνον αὐτὸ τὸ χωρίον ὁμιλεῖ περὶ Πατρὸς, Υἱοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματος*** καθ' ὅλην τὴν Κ. Διαθήκην ; Τὰ χωρία Ματθ. κη΄ 19, Β΄. Κορ. ιγ΄. 13, Α΄. Κορ. ιβ΄. 4—6, Α΄ Πετρ. α΄. 2, Ἀποκ. 4, 5, Ματθ. γ΄. 16—17 δὲν ἔχουν καμμίαν ἀπολύτως σχέσιν πρὸς τὸ δόγμα τοῦτο ; Δὲν ὁμιλοῦν ταῦτα στεντορείως, ὄχι ἁπλῶς περὶ διακρίσεων εἰς τὴν Θεότητα (περὶ τούτου κατωτέρω), ἀλλὰ περὶ διαφόρων ὑποστάσεων τῆς Θεότητος ; Ἐὰν δὲ οὔτε σχέσιν ἔχουν πρὸς τὸ συζητούμενον δόγμα, οὔτε κἂν ὁμιλοῦν περὶ διακρίσεων τῆς Θεότητος, πῶς τότε ὁ ἴδιος συγγραφεὺς τῆς «Χαραυγῆς» εἰς τὸν ΣΤ΄ τόμον τῆς συγγραφῆς του (Κεφ. Ι΄, σελὶς 427 Ἀγγλ. ἐκδόσεως) ὁμιλῶν περὶ τοῦ τύπου τοῦ βαπτίσματος, ***ἀποδέχεται τὸν τύπον*** «εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ;» Καὶ πῶς, ἐξηγῶν τὰς λέξεις «***εἰς τὸ ὄνομα***» λέγει ρητῶς, ὅτι αἱ λέξεις πρέπει νὰ νοηθοῦν ὡς σημαίνουσαι «διὰ τῆς ἐξουσίας τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος; Καὶ ὅτι ὁ Πατήρ, ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συντρέχουν ἢ συμφωνοῦν (concur) διατάσσοντες τὴν βάπτισιν τῶν πιστῶν;» Ἢ λοιπὸν ὁ συγγραφεὺς τῆς «Χαραυγῆς» ἀντιφάσκει πρὸς ἑαυτὸν ἢ τὰ ἀνωτέρω χωρία ἔχουν στενωτάτην σχέσιν πρὸς τὴν Τριαδικὴν ὑπόστασιν τῆς θεότητος, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον παρ' ὅλην τὴν ἀντιπάθειαν τοῦ συγγραφέως τῆς «Χαραυγῆς» πρὸς τὸ δόγμα τοῦτο τὸν ἠνάγκασεν ἐν τούτοις νὰ τὸ ὁμολογήσῃ εἰς τὸ περὶ Βαπτίσματος κεφάλαιον.

Ἰδοὺ λοιπὸν σαφεῖς καὶ κατηγορηματικὰς δηλώσεις περὶ Θεοῦ Τριαδικοῦ, εἰς τὴν Κ. Διαθήκην. Δὲν ἔχομεν ἆρά γε ***προμηνύματα καὶ προειδοποιήσεις*** τοῦ δόγματος τούτου καὶ εἰς τὴν Π. Διαθήκην ; Περὶ τοῦ ζητήματος τούτου συμφωνοῦν καὶ οἱ ὀρθολογισταὶ τῶν ἄκρων, καθὼς καὶ οἱ Ἑβραῖοι σχολιασταί· τόσον ἰσχυρὰ εἶναι ἡ μαρτυρία ὡρισμένων χωρίων τῆς Π. Διαθήκης ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ προχωρήσῃ οὐδὲ βῆμα ὁ εἰλικρινὴς καὶ ἀμερόληπτος ἐξεταστὴς τῶν Γραφῶν, πρὶν ἢ ὁμολογήσῃ μίαν λανθάνουσαν ***διάκρισιν ὑποστάσεων ἢ προσώπων***, εἰς τὴν

θεότητα. Ἐπειδὴ πῶς ἄλλως δυνάμεθα νὰ ἐννοήσαμεν τὸ χωρίον τῆς Ἐξόδου (γ'. 2—6) ὅπου ὁ ἄγγελος ἐκ τῆς βάτου ὁμιλεῖ πρὸς τὸν Μωϋσῆν καὶ λέγει· «Ἐγὼ εἶμαι ὁ Θεὸς τοῦ πατρός σου», κτλ.

Ἐν τίνι δικαιώματι θὰ ἠδύνατο ὁ ἄγγελος οὗτος τῆς Παρουσίας ν' ἀντιποιῆται δικαιώματα ἀνήκοντα εἰς τὸν Ἰεχωβᾶ; ἔπειτα πῶς θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν τὰ ἐν Ἐξόδ. ιγ', 21, ιδ', 9, ὅπου ὁ ἄγγελος τοῦ Κυρίου, ὁ προπορευόμενος τῶν Ἰσραηλιτῶν, παρίσταται ὡς αὐτὸς ὁ Ἰεχωβᾶ, προπορευόμενος αὐτῶν τὴν μὲν ἡμέρ ιν ἐν στήλῃ νεφέλης, τὴν δὲ νύκτα ἐν στήλῃ πυρός; Παραθέτω ἁπλῶς καὶ τὰ ἑξῆς χωρία Γεν. ιϛ'. 7—13, ιη'. 20, 26, κβ'. 11—19, κδ'. 7, 40, λα'. 11—13, μη', 15, 16, Ἐξόδ. λβ'. 14, πρβλ. Ἠσ. ξγ'. 9, Ἰησ. Ναυῆ ε'. 14, 15, Ζαχ. α'. 12, γ'. 1, 2. Κατὰ τὴν γνώμην τῶν διασημοτέρων θεολόγων, συντηρητικῶν τε καὶ ἄκρων ὀρθολογιστῶν, ὁ Ἄγγελος οὗτος τοῦ Κυρίου δὲν εἶναι δημιούργημα, εἶναι **αὐτὸς ὁ Ἰεχωβᾶ** «ἐν μορφῇ ἀποκαλύψεως». Εἰς τὰς Παροιμίας ἀπαντῶμεν τὴν Σοφίαν μεγαλοφώνως ὁμιλοῦσαν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, ἥτις παρ' ὅλων θεωρεῖται ὡς ἀπεικονίζουσα καὶ παριστῶσα τὸν Κύριον ἡμῶν, ὅστις κατὰ τὸν οὐρανοβάμονα Παῦλον ἐγένετο εἰς ἡμᾶς **«σοφία ἀπὸ Θεοῦ**, δικαιοσύνη τε καὶ ἁγιασμὸς καὶ ἀπολύτρωσις» (Παροιμ. α'. 20 ἑξῆς, η'. 1—31, κτλ. Α'. Κορ. α' 30). Τοῦτο μοὶ ὑπενθυμίζει μίαν χονδροειδῆ παρερμηνείαν ἑνὸς ἄλλου χωρίου (Ἱερεμ. κγ', 5—6 καὶ λγ', 16) ἔνθα τὸ «Γιαχβὲ Τσιδκέϊνου» ἐξηγεῖ ὁ συγγραφεὺς τῆς «Χαραυγῆς» «ἡ δικαιοσύνη ἡμῶν τοῦ Κυρίου», ἥτις ἐξήγησις καὶ γραμματικῶς δὲν δύναται νὰ σταθῇ καὶ γλωσσικῶς εἶναι ἐσφαλμένη. Ἀλλ' ἐπειδή, ὡς φαίνεται, τὸ «ὁ Κύριος ἡ δικαιοσύνη ἡμῶν» ἦτο ἀντίθετον πρὸς τοὺς ἰσχυρισμούς του, προέβη μέχρι τῆς στρεβλώσεως ταύτης. Δὲν θὰ εἴπω τίποτε περὶ τοῦ Πνεύματος, αἱ περὶ τοῦ ὁποίου μνεῖαι εἶναι τόσον ἄφθονοι εἰς τὴν Π. Διαθήκην. Αἱ διακρίσεις λοιπὸν εἰς τὴν Θεότητα, αἱ ὑπάρχουσαι εἰς τὴν Π. Διαθήκην, ὡδήγησαν θεολόγους καὶ φιλοσόφους Ἑβραίους νὰ ὁμιλοῦν περὶ τούτων, ἀποδίδοντες χωριστὴν ὑπόστασιν εἰς τὸν «Μεμρὰ» (Λόγον), δι' οὗ ἐνήργει καὶ ἐδημιούργει ὁ Θεός. Περὶ δὲ τοῦ Φίλωνος ἰσχυρίζονται τινες ὅτι ὑπῆρξεν ὁ πρόδρομος τῆς περὶ «Λόγου» ἰδέας τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου.

Εἴπομεν ἀνωτέρω ὅτι ἕτερος λόγος τῆς ἀντιπαθείας των πρὸς τὸ δόγμα τῆς Τριάδος εἶναι τὸ ἀκατάληπτον αὐτοῦ. Ἀλλὰ δυνάμεθα ν' ἀπορρίψωμεν ἰδέας, διότι δὲν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν αὐτάς, ὡς ἐκ τοῦ πεπερασμένου ἡμῶν νοός; Τί γνωρίζομεν λοιπὸν περὶ Θεοῦ; ἀπολύτως τίποτε, ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ ἄπειρον Αὐτοῦ, ἐκτὸς ἐλαχίστων, τὰ ὁποῖα μᾶς ἀποκαλύπτονται εἰς τὰς Γραφάς. Φαντασθῆτε ὅμως ὅτι οἱ λεγόμενοι «Σπουδασταὶ τῶν Γραφῶν» ἐνῷ ἀποκηρύττουν τὸ δόγμα τῆς Τριάδος διότι εἶναι μυστηριῶδες καὶ ἀκατάληπτον, διακηρύττουν ὅτι γνωρίζουν τὰς σκέψεις τοῦ Θεοῦ ἐξ ἀποκαλύψεως περὶ τῶν χρόνων καὶ τῶν καιρῶν! Καὶ ἰδοὺ ὅτι ἐγελοιοποιήθησαν. Δὲν θὰ ἦτο μυριάκις προτιμότερον νὰ μὴ ἔθιγον ποσῶς τὰ μυστήρια ταῦτα τοῦ Θεοῦ; Ἰδοὺ ὅτι ἂν καὶ κατ' ἐπανάληψιν ὥρισαν χρόνους, δὲν ἠξιώθησαν νὰ ἀποδείξουν ὅτι γνωρίζουν τίποτε περὶ τοῦ πράγματος.

Ἡμεῖς λέγομεν φανερὰ ὅτι **τὸ δόγμα τῆς Τριάδος εἶναι μυστηριῶδες**, ἐννούμενον μόνον διὰ τῆς πίστεως ἐπὶ τῇ βάσει τῶν σαφῶν ἀποκαλύψεων τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ὁδηγιῶν τοῦ Πνεύματος, διὰ τῶν ὁποίων δυνάμεθα νὰ ἐξηγήσωμεν πολλὰς ῥήσεις τῆς Π. Διαθήκης, εἰς τὰς ὁποίας ὑπάρχουν προμηνύματα τοῦ δόγματος τούτου. Ἐκ δὲ τῆς καλουμένης «Οἰκονομικῆς Τριάδος» ἀναδρομικῶς φθάνομεν εἰς τὴν «Ὑποστατικὴν Τριάδα.»

Ὁ ἰσχυρισμὸς τοῦ συγγραφέως τῆς «Χαραυγῆς» ὅτι διὰ τῆς προσθήκης τοῦ Α', Ἰωαν' ε', 7 κατὰ τὸν 7ον αἰῶνα (κατὰ τὴν γνώμην του) ἠθέλησε κάποιος καλόγηρος νὰ στερεώσῃ τὸ δόγμα τῆς Τριάδος παρέλκει ἐντελῶς. Διότι τὸ Σύμβολον τῶν ἐν Νικαίᾳ καὶ Κωνσταντινουπόλει Συνόδων συνετάχθη **τρεῖς ὅλους αἰῶνας προγενέστερον** τῆς ὑποτιθεμένης προσθήκης. Ποῦ στηριχθέντες λοιπὸν οἱ ἐν Νικαίᾳ καὶ Κων)πόλει Πατέρες συνέταξαν τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως; Ποῦ ἀλλοῦ εἰμὴ εἰς τὰς Γραφάς.

Ὁ ἕτερος ἰσχυρισμὸς ὅτι τὸ δόγμα τῆς Τριάδος **παρελήφθη ἀπὸ τοὺς ἐθνικούς**, διότι ὑπάρχουν καὶ παρ' αὐτοῖς Τριάδες, εἶναι ἐπίσης σαθρός. Διότι κατ' ἀντίστροφον σκέψιν, ἀντὶ νὰ σημαίνῃ ὅτι οἱ Χριστιανοὶ ἐνοστάλγησαν τὴν πολυθεΐαν σημαίνει ὅτι ἡ ἰδέα τῆς τρισυποστάτου καὶ τριαδικῆς θεότητος **εἶναι διακεχυμένη ἀνὰ τὸν κόσμον ὁλόκληρον** καὶ εἰς ὅλους τοὺς λαούς, ὅπως εἶναι καὶ ἡ γενικὴ περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ ἰδέα.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω λοιπὸν καταφαίνεται ὅτι μόνον διὰ παρερμηνειῶν καὶ διὰ τῆς παραβιάσεως τῶν κανόνων τῆς σκέψεως καὶ τῆς λογικῆς καὶ τῆς γραμματικῆς ἀκόμη δύναται νὰ ἐγκαταλειφθῇ δόγμα **ἔχον τόσον βαθείας τὰς ῥίζας εἰς τὰς Γραφάς**. Διότι ἄλλως, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, δὲν ἔπρεπε μήτε τὸν τύπον τοῦ Βαπτίσματος νὰ παραδέχωνται μήτε καὶ νὰ προσπαθήσουν νὰ ἐξηγήσουν τὴν σημασίαν αὐτοῦ. Τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι τὸ **δόγμα τοῦ τριαδικοῦ Θεοῦ εἶναι καὶ θὰ μένῃ βράχος στερεὸς τῆς πίστεως**, ἀτελῶς μὲν καὶ ἀμυδρῶς ἐννοούμενον τὴν σήμερον, πληρέστερον ὅμως καὶ τελειότερον αὔριον. «Διότι τώρα βλέπομεν ὡς διὰ κατόπτρου αἰνιγματωδῶς, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον» (Α'. Κορ. ιγ'. 12).

Π. Γ. Λογγινίδης.

ΤΟ ΣΗΜΕΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ

Διήγημα τῶν ἡμερῶν τοῦ Νέρωνος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

(Συνέχεια).

Ὁ Μάρκος τὴν παρετήρει μὲ συγκίνησιν. Ἡ ἠρεμία καὶ ἀταραξία της ἐν τῷ μέσῳ τοιούτου διωγμοῦ, τῷ ἔκαμνε βαθεῖαν ἐντύπωσιν. Πόθεν προήρχετο αὐτὴ ἡ καρτερία, ὄχι μόνον αὐτῆς τῆς κόρης, ἀλλὰ καὶ ὅλων τῶν συλληφθέντων; Ὁ ἐθνικὸς καὶ εἰδωλολάτρης οὗτος νέος ᾐσθάνετο ὅτι εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους

ἐνυπῆρχε μία ἠθικὴ δύναμις, τὴν ὁποίαν διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὴν ζωήν του συνήντα. Μήπως ἐκ τῆς θρησκείας των προήρχετο ἡ δύναμις αὕτη— ἐκ τῆς θρησκείας ἐκείνης, τὴν ὁποίαν καὶ αὐτὸς ἐσυνείθιζε νὰ χλευάζῃ καὶ νὰ περιφρονῇ;

Εἰς τοιαύτας σκέψεις βυθισμένος, ὁ Μάρκος ἐξεκίνησεν ἐπιστρέφων εἰς τὴν πόλιν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἀνδρῶν του διὰ μέσου τῶν σκοτεινῶν δρόμων. Συνάμα τὸν ἐβασάνιζεν ἡ μέριμνα ποῦ νὰ ὁδηγήσῃ τὴν κόρην αὐτήν, τὴν ὁποίαν ᾐσθάνετο πλέον ὅτι ἠγάπα σφοδρῶς. Νὰ τὴν στείλῃ μαζὺ μὲ ὅλους τοὺς ἄλλους εἰς τὴν κοινὴν φυλακήν, ὅπου θὰ ἦτο ἐκτεθειμένη εἰς τὸ ἔλεος τῶν δεσμοφυλάκων καὶ αὐτοῦ τοῦ αἱμοβόρου Τιγελλίνου; Ἀδύνατον. Καὶ ὅμως, αὐστηρὸς τηρητὴς τοῦ στρατιωτικοῦ καὶ πολιτικοῦ καθήκοντος, ἦτο ὑποχρεωμένος ὅλους τοὺς συλληφθέντας νὰ θέσῃ ὑπὸ κράτησιν, ἀφοῦ τοιαύτη ἦτο ἡ διαταγὴ τοῦ Καίσαρος. Διὰ τοῦτο ἀπεφάσισε νὰ τοὺς ἐγκλείσῃ εἰς μίαν μεγάλην αἴθουσαν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ διοικητηρίου, ἡ ὁποία ἐχρησίμευεν ἐνίοτε ὡς στρατὼν εἰς ἐκτάκτους περιστάσεις· τὴν δὲ Βιργινίαν διέταξε νὰ ὁδηγήσουν εἰς ἓν δωμάτιον τοῦ διοικητηρίου, εἰς τὸ διαμέρισμα τὸ ὁποῖον ἦτο ἡ ἰδιαιτέρα του κατοικία. Ἐκεῖ θὰ ἔμενεν ἡ κόρη ὑπὸ κράτησιν, ἕωσοῦ κατορθώσῃ ὁ Μάρκος νὰ ἴδῃ τὸν αὐτοκράτορα καὶ νὰ τοῦ ζητήσῃ χάριν ὑπὲρ αὐτῆς.

Τοιουτοτρόπως ἡ Βιργινία ἐτοποθετήθη ἐντὸς δωματίου μικροῦ μέν, ἀλλ' εὐπρεποῦς, ὅπου κατὰ διαταγὴν τοῦ Μάρκου τῆς ἐδόθη κάθε περιποίησις. Ἡ δυστυχὴς κόρη ἀκόμη δὲν εἶχε συνέλθει ἀπὸ τὰς φρικώδεις σκηνάς, τὰς ὁποίας εἶχε διέλθει κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἑσπέρας· καὶ παρ' ὅλην τὴν πίστιν καὶ καρτερίαν της, ᾐσθάνετο σπαραγμὸν καρδίας διὰ τὸν σκληρὸν θάνατον τόσων ἀδελφῶν ἐν Χριστῷ καὶ ἰδίως τοῦ ἀγαπητοῦ της διδασκάλου καὶ πνευματικοῦ πατρὸς Φαβίου. Ἤδη ἔβλεπεν ἑαυτὴν μόνην εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἦτο φυσικὸν νὰ αἰσθανθῇ μεγάλην βαρυθυμίαν διὰ τοῦτο. Αἴφνης ἤκουσεν εἰς τὸ παραπλεύρως δωμάτιον στεναγμοὺς παιδίου καὶ ἐξελθοῦσα εἰς τὸν διάδρομον, ἠρώτησε τὸν φρουρὸν στρατιώτην τί συμβαίνει. Ὁ στρατιώτης τὴν ἐπληροφόρησεν ὅτι εἶναι ἕνα παιδίον, τὸ ὁποῖον εἶχε κακοποιηθῆ ἔξω εἰς τὴν πόλιν καὶ ὁ διοικητὴς τὸ εἶχε φέρει ἐδῶ καὶ διέταξε νὰ τὸ περιποιηθοῦν μὲ κάθε τρόπον. Ἡ Βιργινία, μαντεύουσα ὅτι τὸ παιδίον εἶναι ὁ Στέφανος, ἤνοιξε τὴν θύραν τοῦ ἄλλου δωματίου καὶ ἔβγαλε φωνὴν χαρᾶς, ὅταν εἶδε πράγματι τὸ ἀγαπητὸν αὐτὸ παιδίον ἐξηπλωμένον εἰς μίαν κλίνην καὶ ἀναστενάζον ἀπὸ τοὺς πόνους. Ἡ Βιργινία ὥρμησε καὶ ἐγονυπέτησε κοντά του καὶ τὸν ἐνηγκαλίσθη μὲ λόγους παρηγορίας καὶ ἀγάπης. Ὁ μικρός, ὅταν ἀνεγνώρισε τὴν φίλην του, ἤρχισε νὰ τῆς λέγῃ, κλαίων πικρῶς, πῶς ἐστάθη προδότης τῶν ἀδελφῶν καὶ πῶς ἤθελε νὰ ἀποθάνῃ, διότι δὲν ἦτο πλέον ἄξιος νὰ ζῇ. Ὀλίγον ὅμως κατ' ὀλίγον οἱ γλυκεῖς λόγοι τῆς Βιργινίας παρηγόρησαν τὴν παιδικὴν αὐτὴν ἀπελπισίαν καὶ ὁ μικρὸς ἤρχισε νὰ γίνεται ἡσυχώτερος, ἀφοῦ δὲ ἡ Βιργινία ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν στρατιώτην καὶ τῆς ἔφερε νερὸ καὶ ἔβαλε δροσερὰ πανιὰ εἰς τὴν φλογισμένην κεφαλήν του, βαθμηδὸν ὁ Στέφανος ἀπεκοιμήθη, κρατῶν τὴν χεῖρα τῆς ἀγαπητῆς του Βιργινίας. Ἡ κόρη, ἂν καὶ ἦτο κατάκοπος καὶ ἐξηντλημένη ἀπὸ τὰς συγκι-

νήσεις, δὲν ἠδύνατο νὰ κοιμηθῇ καὶ διῆλθε τὴν νύκτα καθημένη παρὰ τὴν κλίνην τοῦ Στεφάνου, βυθισμένη εἰς μελαγχολικὰς σκέψεις. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἠκούετο ἀπὸ τὴν ἀπέναντι πλευρὰν τῆς μεγάλης αὐλῆς, ὅπου ἦτο ὁ στρατών, ὁ ἦχος ψαλμῳδίας. Ἦσαν οἱ συλληφθέντες Χριστιανοί, οἵτινες ὡς ὁ Παῦλος εἰς τοὺς Φιλίππους, ἔψαλλον ἐν τῇ φυλακῇ ὕμνους πρὸς τὸν Θεὸν τῆς πίστεως καὶ ἐλπίδος αὐτῶν. Καὶ εἰς τὸ ἄκουσμα τῶν ὕμνων τούτων ἡ Βιργινία ᾐσθάνετο γλυκεῖαν παρηγορίαν καὶ ἀναζωογόνησιν.

Ἀλλὰ καὶ ὁ Μάρκος δὲν ἐκοιμήθη τὴν νύκτα ἐκείνην, ἀλλ' ἔμεινε βηματίζων εἰς τὸν κοιτῶνά του καὶ σκεπτόμενος ἐπὶ τῶν γεγονότων τῆς ἡμέρας. Ἓν πρᾶγμα ἔβλεπε πλέον καθαρά, ὅτι τὴν Χριστιανὴν αὐτὴν κόρην ἠγάπα σφοδρῶς καὶ ὅτι ἔπρεπε διὰ παντὸς τρόπου νὰ τὴν σώσῃ ἀπὸ τὴν ἐξολόθρευσιν τῶν ὁμοθρήσκων της, τὴν ὁποίαν ἐφαίνετο ἀποφασίσας ὁ Νέρων. Ἀλλὰ θὰ τὸ κατώρθωνε; Καὶ πῶς; Καὶ ἂν δὲν τὸ κατώρθωνε, τί ἔπρεπε νὰ γίνῃ; Μὲ τὰς ἀγωνιώδεις αὐτὰς σκέψεις ἐξημερώθη.

Ἀκόμη ἄλλο ἓν πρόσωπον ἐπέρασε πολὺ ἀνήσυχον τὴν νύκτα ἐκείνην — ἡ ὡραία Αἰμιλία. Εἶχε μάθει ἀπὸ τὰς δούλας της τὴν διάδοσιν ὅτι ὁ Μάρκος ἐπενέβη εἰς τὴν σφαγὴν τῶν Χριστιανῶν διὰ νὰ σώσῃ τὴν ἄγνωστον Χριστιανὴν κόρην. Μολονότι δὲ ἡ τότε Ρωμαϊκὴ κοινωνία ἦτο τόσον διεφθαρμένη, ὥστε ὅλοι ἀπέδωκαν τὴν ἐπέμβασιν αὐτὴν τοῦ Μάρκου ὑπὲρ τῆς κόρης εἰς ἐλατήρια ἀνήθικα, ἡ Αἰμιλία ἐμάντευσεν ἐκ τῶν λόγων τοῦ Μάρκου τὴν προηγουμένην ἡμέραν ὅτι κάποιον αἴσθημα βαθύτερον τὸν ὤθησεν εἰς τὴν πρᾶξιν αὐτήν, καὶ τοῦτο τῆς ἐπροξένει φλογερὸν αἴσθημα ζηλοτυπίας. Πῶς; Νὰ ἀγαπήσῃ ὁ Μάρκος μίαν ἄσημον καὶ ἄγνωστον κόρην, ἐκ τῆς περιφρονημένης αἱρέσεως τῶν Ναζωραίων, καὶ νὰ περιφρονήσῃ τὴν ἰδικήν της ἀγάπην, ἥτις τῷ προσέφερε σύζυγον τῆς τάξεώς του ὡραίαν, εὐγενῆ καὶ πλουσίαν;

Βασανισθεῖσα ὅλην τὴν νύκτα μὲ τὰς πικρὰς αὐτὰς σκέψεις ἡ Αἰμιλία, μόλις ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος, ἐσηκώθη, ἐφόρεσε τὸ πολυτελέστερόν της φόρεμα καὶ ἀφοῦ ἐκαλλωπίσθη, ἔστειλεν ἕνα δοῦλον εἰς τὸ διοικητήριον νὰ παρακαλέσῃ τὸν Μάρκον νὰ ἔλθῃ νὰ τὴν ἴδῃ ἀμέσως. Ὁ δοῦλος εὗρε τὸν Μάρκον ἀπησχολημένον μὲ τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἡμέρας καὶ ἔφερεν ὀπίσω εἰς τὴν κυρίαν του τὴν ἀπάντησιν τοῦ διοικητοῦ, ὅτι θὰ ἤρχετο μετὰ τὴν ἐκδίκασιν τῶν ὑποθέσεων τῆς ἡμέρας. Ἡ ἀπάντησις αὕτη ἐννοεῖται ὅτι ἐπηύξησε τὴν δυσθυμίαν τῆς ὡραίας Αἰμιλίας. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐδέχετο τὰς πρωϊνὰς ἐπισκέψεις τῶν γνωρίμων της, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦσαν ἡ φλύαρος Ἀντωνία καὶ ὁ σατανικὸς Τιγελλῖνος. Ἀμφότεροι ἀνέφεραν τὰς διαδόσεις περὶ τοῦ Μάρκου καὶ τῆς Βιργινίας, ἀποδίδοντες εἰς τὸ πρᾶγμα τὴν σημασίαν ἑνὸς ποταποῦ ἐρωτικοῦ ἐπεισοδίου.

Ἀλλ' ὁ πονηρὸς Τιγγελῖνος, ὅστις παρετήρησε τὴν συγκίνησιν τῆς Αἰμιλίας καὶ ἤθελε καὶ τὴν κλίσιν αὐτῆς πρὸς τὸν Μάρκον νὰ ἐκριζώσῃ (διὰ νὰ κερδήσῃ αὐτὸς τὴν πλουσίαν νύμφην) καὶ τὸν Μάρκον νὰ καταστρέψῃ, δημιουργῶν δι' αὐτὸν ἕνα ἀκόμη ἐχθρὸν διὰ τῆς ζηλοτυπίας τῆς Αἰμιλίας, ἤρχισε νὰ τῆς περιγράφῃ διὰ

ζωηρῶν χρωμάτων τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Μάρκου διὰ τὴν Χριστιανὴν κόρην, καὶ ἀφοῦ τῆς ὑπεδαύλισε τὸ αἴσθημα τῆς ζηλοτυπίας κατὰ τοῦ Μάρκου, τῆς ὑπέδειξεν ὅτι ἠδύνατο νὰ τὸν ἐκδικηθῇ, ἐὰν μετέβαινεν εἰς τὴν αὐτοκράτειραν Ποππαίαν καὶ τὴν παρεκίνει νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὸν Νέρωνα νὰ ριφθῇ ἡ Χριστιανὴ αὕτη κόρη εἰς τοὺς λέοντας.

Ἐνῷ ταῦτα ἐρραδιούργει ὁ Τιγελλῖνος, κατέφθασε καὶ ὁ Μάρκος, συνεπὴς εἰς τὴν ὑπόσχεσίν του. Οἱ δύο ἄνδρες ἀντήλλαξαν βλέμμα πλῆρες ἀμοιβαίας ἀποστροφῆς καὶ ἐχθρότητος, ὁ δὲ Τιγελλῖνος ἔσπευσε νὰ ἀναχωρήσῃ, λέγων εἰς τὴν ὡραίαν οἰκοδέσποιναν·

— Χαῖρε, εὐγενεστάτη Αἰμιλία· πηγαίνω ἐκεῖ ὅπου μὲ καλεῖ τὸ καθῆκόν μου. Εἰς ἐμὲ τοὐλάχιστον ὁ Νέρων ἔχει ὑπηρέτην, ὁ ὁποῖος δὲν καταστρατηγεῖ τὰς διαταγάς του!»

Καὶ οἱ λοιποὶ ἐπισκέπται, μαντεύοντες ὅτι ἡ Αἰμιλία ἤθελε νὰ μείνῃ μόνη μὲ τὸν Μάρκον, ἀπεχαιρέτησαν αὐτὴν καὶ ἀπῆλθον. Ὁ Μάρκος ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε πάλιν περιέλθει εἰς τὴν ἀφηρημένην ψυχικὴν κατάστασιν, ἥτις τὸν ἐκράτει δέσμιον ἀφ' ἑσπέρας· ὅταν δὲ ἔφυγε καὶ ὁ τελευταῖος ἐπισκέπτης, ἀνετινάχθη ὡσὰν νὰ ἐξύπνησεν ἐκείνην τὴν στιγμὴν καὶ εἶπε μὲ τόνον βαθείας μελαγχολίας πρὸς τὴν Αἰμιλίαν.

— «Μὲ ἐζήτησες, κυρία μου;»

— «Ναί, σὲ ἐζήτησα», ἀπήντησεν ἐκείνη μὲ φανερὰν δυσαρέσκειαν, «ἀλλὰ δὲν ἐφανταζόμην ὅτι μὲ τόσον ὀλίγην προθυμίαν θὰ ἤρχεσο». Καὶ συνώδευσε τὴν ἀπάντησίν της μὲ βλέμμα, τὸ ὁποῖον ἐπρόδιδεν ὅλον τὸν πόνον τῆς ψυχῆς της διὰ τὴν ψυχρότητα καὶ ἀδιαφορίαν του. Ὁ Μάρκος ἠννόησε τὸ παράπονον καὶ τὸ αἴσθημα τῆς ὡραίας ἀριστοκράτιδος καὶ συνεκινήθη, ἂν καὶ ἡ καρδία του ἦτο γεμάτη ἀπὸ ἄλλα αἰσθήματα. Διὰ τοῦτο ἔσπευσε νὰ ἀπαντήσῃ μὲ ἔκφρασιν εἰλικρινοῦς συμπαθείας καὶ φιλίας·

— «Εἰς τί δύναμαι νὰ σὲ ὑπηρετήσω, εὐγενεστάτη φίλη;»

— «Δὲν ζητῶ ἐκ μέρους σου καμμίαν ὑπηρεσίαν, ἀλλὰ κἄτι ὡραιότερον. Εἰπέ μου, Μάρκε, εἶμαι πολὺ ἄσχημη;»

Ὁ Μάρκος ἐταράχθη ἐκ τῆς ἐρωτήσεως αὐτῆς, τῆς ὁποίας ἡ ἔννοια ἦτο φανερά. Κατώρθωσεν ὅμως νὰ ἀπαντήσῃ φιλοφρόνως·

— «Ἡ Ρωμαϊκὴ ἀριστοκρατία δὲν ἔχει ὡραιότερον ἄνθος ἀπὸ τὴν Αἰμιλίαν!»

— «Καὶ δύναται ὁ ἀριστοκράτης Μάρκος νὰ κυττάξῃ ἀλλοῦ ἀπὸ τὴν ἀριστοκρατίαν;»

Ὁ Μάρκος ἠννόησε τὸν ὑπαινιγμὸν τοῦτον, ὁ ὁποῖος ἀνεφέρετο εἰς τὴν Βιργινίαν. Συνεκράτησεν ὅμως τὴν ταραχήν του καὶ ἔμεινε σιωπῶν. Ἡ Αἰμιλία, ἀφοῦ ἐπερίμενε ὀλίγας στιγμάς, εἶπε κοκκινίζουσα καὶ χαμηλόνουσα τὸ βλέμμα της·

— «Μάρκε, εἴμεθα καὶ οἱ δύο εὐγενεῖς καὶ πλούσιοι. Ἡνωμένοι τί δὲν ἠμπορούσαμεν νὰ φιλοδοξήσωμεν;»

Ἡ ταραχὴ τοῦ Μάρκου ἐκορυφώθη. Τί νὰ εἴπῃ, δὲν ἤξευρεν.

— «Αἰμιλία !» ἤρχισε νὰ λέγῃ, καὶ ἐσταμάτησε, πνιγόμενος ἀπὸ τὴν συγκίνησίν του. Ἡ Αἰμιλία βλέπουσα ὅτι σιωπᾷ, ἐξερράγη εἰς λυγμοὺς καὶ ἔπεσε κλαίουσα ἐπάνω εἰς τὸ πολυτελὲς ἀνάκλιντρον. Ἔπειτα ὅμως ἀπὸ ὀλίγα δευτερόλεπτα, ἐνῷ ὁ Μάρκος ἐν τῇ ἀμηχανίᾳ του ματαίως ἐζήτει νὰ εὕρῃ λέξεις νὰ ἐκφράσῃ τὴν φιλίαν του, αὐτὴ ὠρθώθη ἀποτόμως καὶ μὲ βλέμμα πλῆρες ἀγανακτήσεως ἐφώναξεν·

— «Ὥστε ἐκείνην τὴν ἀθλίαν Χριστιανὴν ἀγαπᾷς; Ἐκείνην τὴν ζητιάναν, τὴν σύντροφον τῶν κακούργων καὶ δολοφόνων καὶ ἀθέων ;»

(ἀκολουθεῖ).

ΔΙΕΘΝΗ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

διὰ τὸν μῆνα Ἰούλιον 1922.

Κυριακὴ 3 Ἰουλίου 1922.

Ὁ Ἰεζεκιὴλ φρουρὸς τοῦ Ἰσραὴλ (Ἰεζεκ. κεφ. β'. καὶ γ'.)

Ἐποχή ; Περὶ τὸ 593 πρὸ Χριστοῦ.

Ὁ ἱερεὺς Ἰεζεκιήλ, εὑρισκόμενος εἰς τὴν Χαλδαίαν ὡς αἰχμάλωτος, καλεῖται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δι' ἑνὸς μεγαλοπρεποῦς ὁράματος, νὰ γίνῃ προφήτης καὶ διδάσκαλος τοῦ οἴκου Ἰσραήλ, ὁ ὁποῖος ἐξηκολούθει καὶ μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν νὰ ἦναι ἀποστάτης καὶ σκληροτράχηλος. Ὁ Θεὸς τῷ παραγγέλλει νὰ ἦναι ἄφοβος καὶ θαρραλέος εἰς τὸ ἔργον τοῦτο, παρ' ὅλους τοὺς διωγμοὺς καὶ τὰς ἀντιλογίας, ἃς θέλει συναντήσει. Καὶ τῷ λέγει ὅτι τὸν καθιστᾷ «φύλακα ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰσραήλ,» ἐὰν δὲ δὲν τὸν νουθετήσῃ περὶ τῆς πονηρᾶς αὐτοῦ ὁδοῦ, ὁ Θεὸς θὰ τιμωρήσῃ μὲν τὸν Ἰσραήλ, ἀλλὰ καὶ θὰ ζητήσῃ εὐθύνας καὶ ἀπὸ τὸν ἀμελῆ προφήτην.

Οἱ κήρυκες τοῦ Χριστοῦ (καὶ τοιοῦτοι εἶναι πάντες οἱ Χριστιανοὶ) ἔχουν ἐπιτακτικὸν καθῆκον νὰ κηρύττουν τὰς ἐντολὰς τοῦ Χριστοῦ πρὸς τοὺς ἁμαρτολούς, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ζωῆς των νὰ ἦναι παράδειγμα εἰς τὸν κόσμον ὅλων ἐκείνων τῶν ἀρετῶν, αἱ ὁποῖαι ἐλάμπρυναν τὸν ἐπίγειον βίον τοῦ Θεανθρώπου.

Ἐὰν οἱοσδήποτε Χριστιανὸς δὲν ἐκπληρώσῃ τὸ καθῆκον τοῦτο, ὁ Χριστὸς θέλει ζητήσει ἀπὸ αὐτὸν αὐστηρὸν λόγον, διότι παρέλειψε νὰ δείξῃ εἰς τοὺς περὶ αὐτὸν ἀνθρώπους τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας καὶ τὸ κάλλος τῆς κατὰ Χριστὸν ζωῆς. Ἡ εὐθύνη ἡμῶν λοιπὸν εἶναι φοβερά, καὶ τὸ ὅτι οἱ περὶ ἡμᾶς ἄνθρωποι εἶναι πονηροὶ καὶ σκληροτράχηλοι οὐδόλως μᾶς ἀπαλλάσσει τῆς εὐθύνης, ἐὰν δὲν καταβάλλωμεν πᾶσαν προσπάθειαν ὅπως τοὺς ὁδηγήσωμεν πρὸς τὸν Χριστόν.

Κυριακὴ 10 Ἰουλίου

Ὁ Δανιὴλ ἑρμηνεύει τὸ ἐνύπνιον τοῦ Ναβουχοδονόσορος (Δαν. κεφ. β').

Ἐποχή : 603 πρὸ Χριστοῦ.

Ὁ Δανιήλ, ὅστις μὲ τὸν Ἠσαΐαν, Ἱερεμίαν καὶ Ἰεζεκιὴλ ἀποτελεῖ τὴν χορείαν τῶν Μεγάλων Προφητῶν, ἦτο γόνος ἀρχοντικῆς οἰκογενείας, ἴσως μάλιστα ἐκ βασιλικοῦ αἵματος, μεταξὺ τῶν αἰχμαλώτων Ἰσραηλιτῶν ἐν Βαβυλωνίᾳ. Κατὰ διαταγὴν τοῦ Ναβουχοδονόσορος, αὐτὸς καὶ τρεῖς σύντροφοί του ἐχωρίσθησαν ἀπὸ τοὺς λοιποὺς αἰχμαλώτους καὶ ἐκρατήθησαν παρὰ τῇ αὐλῇ τοῦ βασιλέως, ἐκπαιδευόμενοι εἰς ὅλην τὴν σοφίαν τῶν Χαλδαίων, διὰ νὰ καθέξουν μίαν ἡμέραν ὑψηλὰς θέσεις εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ κράτους. Καὶ οἱ παῖδες οὗτοι ἐμυήθησαν μὲν εἰς ὅλα τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας τῶν Χαλδαίων, δὲν ἀπέβαλον ὅμως τὴν

πίστιν τοῦ Θεοῦ τῶν πατέρων των, καὶ διὰ τοῦτο ἐδόξασεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς καὶ κατέστησεν αὐτοὺς σοφωτέρους ὑπὲρ πάντας τοὺς Χαλδαίους σοφοὺς καὶ ἀνύψωσεν αὐτοὺς εἰς θέσεις ὑψηλὰς καὶ τετιμημένας εἰς τὸ κράτος τῆς Βαβυλῶνος.

Εἰς τὴν φανέρωσιν καὶ ἐξήγησιν τοῦ ἐνυπνίου τοῦ βασιλέως, ὁ Δανιήλ, ἐκ συνεννοήσεως μὲ τοὺς τρεῖς συντρόφους του, προλέγει εἰς τὸν βασιλέα τὰ μέλλοντα νὰ συμβοῦν. Ὅτι μετ' αὐτὸν θὰ ἀκολουθήσῃ πρῶτον τὸ βασίλειον τῶν Μήδων καὶ Περσῶν, ἔπειτα ἄλλο βασίλειον, τὸ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ τελευταῖον πάλιν ἄλλο βασίλειον, πιθανῶς τὸ τῶν Ρωμαίων, τὸ ὁποῖον θέλει διασπασθῆ καὶ διαιρεθῆ.

Κυριακὴ 17 Ἰουλίου.

Ἡ γραφὴ ἐπὶ τοῦ τοίχου (Δαν. ε'. 1—31.)

Ἐποχή : Περὶ τὸ 539 πρὸ Χριστοῦ.

Ἑξήκοντα τέσσαρα ἔτη ἔχουν παρέλθει μεταξὺ τοῦ προηγουμένου μαθήματος καὶ τοῦ ἐπεισοδίου τούτου. Τότε ὁ Δανιὴλ ἦτο νεανίας, τώρα εἶναι γέρων. Καθ' ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα διετέλεσεν ἐν Βαβυλῶνι τιμώμενος διὰ τὴν σοφίαν καὶ τὴν παρρησίαν του. Ἐν τῷ μεταξὺ συνέβησαν διάφορα ἐπεισόδια μεταξὺ Ναβουχοδονόσορος καὶ τοῦ Δανιὴλ μετὰ τῶν τριῶν συντρόφων του. Οἱ τρεῖς παῖδες ἐρρίφθησαν εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός, διότι δὲν ἠθέλησαν νὰ προσκυνήσουν τὴν χρυσῆν εἰκόνα τοῦ βασιλέως, καὶ ὁ Δανιὴλ προεῖπεν εἰς τὸν βασιλέα τὴν παραφροσύνην, ἥτις καὶ μετ' ὀλίγον τὸν κατέλαβε, καὶ τὸ τέλος τῆς βασιλείας του. Ἤδη ἔχει ἀποθάνει ὁ Ν. καὶ βασιλεύει ὁ διάδοχός του Βαλτάσαρ, ὅστις κάμνει μέγα συμπόσιον καὶ χρησιμοποιεῖ κατ' αὐτὸ διὰ τὴν οἰνοποσίαν τὰ ἱερὰ σκεύη τοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ ναοῦ. Ἡ ἀσέβεια αὕτη τιμωρεῖται κατὰ τρόπον πολὺ δραματικόν. Ἐμφανίται χεὶρ γράφουσα ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ παλατίου χαρακτῆρας πυρίνους, τοὺς ὁποίους ὁ βασιλεὺς τεταραγμένος καλεῖ ὅλους τοὺς σοφοὺς τῆς Βαβυλῶνος νὰ ἐξηγήσουν, ἀλλὰ κανεὶς δὲν τὸ κατορθώνει. Καὶ πάλιν ὁ Δανιήλ, ὅστις φαίνεται ὅτι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ναβουχοδονόσορος εἶχε παύσει τοῦ νὰ κατέχῃ τὴν ὑψηλὴν διοικητικήν του θέσιν, καλεῖται καὶ ἐξηγεῖ τὴν γραφήν, ἥτις προλέγει εἰς τὸν ἀσεβῆ βασιλέα τὸ τέλος τῆς βασιλείας του καὶ τὴν κατάλυσιν τοῦ κράτους του. Ἡ δὲ πρόρρησις αὕτη πραγματοποιεῖται τὴν αὐτὴν ἐκείνην νύκτα.

Κυριακὴ 24 Ἰουλίου.

Ὁ Δανιὴλ εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων (Δαν. ς' 1—28).

Ἐποχὴ : 538 πρὸ Χριστοῦ.

Τὸ βασίλειον τῶν Χαλδαίων διαδέχεται ἤδη ἡ κυριαρχία τῶν Μήδων καὶ Περσῶν ὑπὸ τὸν Δαρεῖον. Οὗτος μαθὼν τὴν φήμην τοῦ Δανιήλ, τὸν συμπεριέλαβε μεταξὺ τῶν τρίων προέδρων (ἢ ὡς θὰ ἐλέγομεν σήμερον, ὑπουργῶν) τοὺς ὁποίους διώρισεν νὰ ἐφορεύουν ἐπὶ τῆς ὅλης διοικήσεως τοῦ κράτους. Ἡ ἀκεραιότης τοῦ Δανιήλ, καθὼς καὶ ἡ ξενική του καταγωγή, ἐξήγειρεν ἐναντίον του τὸ μῖσος τῶν σατραπῶν (διοικητῶν), οἵτινες διὰ τοῦτο κατώρθωσαν νὰ τὸν διαβάλουν πρὸς τὸν βασιλέα ὥστε νὰ ριφθῇ ὁ Δανιὴλ εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων. Ἐκεῖθεν τὸν ἔσωσεν ὁ Θεός, ὁ δὲ βασιλεύς, ὅστις πολὺ ἀκουσίως εἶχε συναινέσει εἰς τὴν καταδίκην του, ἐχάρη μεγάλως διὰ τὴν διάσωσίν του καὶ διέταξε καθ' ὅλον τὸ κράτος νὰ ἦναι σεβαστὸς ὁ Θεὸς τοῦ Δανιήλ.

Ὁ Δανιὴλ ἐρρίφθη εἰς τοὺς λέοντας, διότι δὲν ἠθέλησε, παρ' ὅλην τὴν ἀπα-

γόρευσιν τοῦ βασιλέως, νὰ παύσῃ προσευχόμενος πρὸς τὸν Θεὸν τῶν πατέρων του. Ἐὰν ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ ἐδείκνυον τὴν αὐτὴν ἀκλόνητον ὑπακοὴν εἰς τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου των, πόσον διάφορος θὰ ἦτο σήμερον ἡ ὄψις τοῦ κόσμου ! Δυστυχῶς, ὄχι κίνδυνος θανάτου, ἀλλ᾽ ἁπλῶς ἡ ἀσεβὴς ἐπιρροὴ τοῦ κόσμου καὶ οἱ χλευασμοὶ τῶν κοσμικῶν ἀνθρώπων κάμνουν πολλοὺς Χριστιανοὺς νὰ λησμονοῦν τὸν Θεὸν καὶ νὰ ἀμελοῦν τὰ θρησκευτικά των καθήκοντα.

Κυριακὴ 31 Ἰουλίου.

Ἡ πρώτη ἐπιστροφὴ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας (Ἱερεμ. κθ' 10—14) Ἔσδρ. α'. 10—11.

Ἐποχή: 535 πρὸ Χριστοῦ.

Ὁ Κῦρος οὗτος εἶναι γνωστὸς ἐκ τῆς κοσμικῆς ἱστορίας ὡς μέγας, σοφὸς καὶ φιλάνθρωπος μονάρχης. Ὁ Ξενοφῶν, ὁ Ἡρόδοτος, ὁ Πλούταρχος, ὁ Διόδωρος, ὁ Αἰσχύλος ἐξυμνοῦν τὰς ἀρετάς του ὡς ἀνθρώπου καὶ ὡς ἡγεμόνος. Τὸ βασίλειόν του περιελάμβανε τὴν Περσίαν, τὴν Μεσοποταμίαν, τὴν Παλαιστίνην, τὴν Συρίαν καὶ τὴν Λυδίαν μέχρι τοῦ Αἰγαίου Πελάγους. Φαίνεται ὅτι ἔμαθε τὰ ὅσα θαυμαστὰ σημεῖα ἔκαμεν ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ ἐν Βαβυλῶνι διὰ τοῦ Δανιὴλ καὶ τῶν συντρόφων του. Καὶ ἑβδομήκοντα ἔτη μετὰ τὴν πρώτην αἰχμαλωσίαν τοῦ Ἰσραήλ, διέταξε νὰ ἐπανέλθουν οἱ Ἰσραηλῖται αἰχμάλωτοι εἰς τὴν πατρίδα των, ὄχι δὲ μόνον τοῖς ἔδωκε τὴν ἄδειαν καὶ τὰ μέσα νὰ ἀνοικοδομήσουν τὸν ναὸν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, ἀλλὰ καὶ ἐπέστρεψεν ὅλα τὰ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ σκεύη τοῦ ναοῦ, τὰ ὁποῖα ὁ Ναβουχοδονόσωρ εἶχεν ἀφαιρέσει ἐκεῖθεν. Τοιουτοτρόπως ἐξεπληρώθη ἡ προφητεία Ἱερεμίου τοῦ προφήτου, ὅτι μετὰ 70 ἔτη ὁ Θεὸς θὰ ἐπέστρεφε τὸν λαόν Του ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας.

Ὁ δάκτυλος τῆς Θείας Προνοίας εἶναι καταφανὴς εἰς ὁλόκληρον τὴν ἀνθρωπίνην ἱστορίαν. Κάθε συμβὰν ἔχει τὴν θέσιν του εἰς τὸ σχέδιον τοῦ Θεοῦ. Τίποτε δὲν εἶναι ἔργον τῆς «τύχης». Ἐὰν ὁ Θεμιστοκλῆς δὲν ἐνίκα τὸν Ἀριστείδην εἰς μίαν ἐκλογὴν εἰς τὰς Ἀθήνας, δὲν θὰ ἐνίκων οἱ Ἕλληνες τοὺς Πέρσας εἰς τὴν Σαλαμῖνα καὶ ἡ Εὐρώπη θὰ ἐλάμβανεν Ἀσιατικὸν πολιτισμὸν ἀντὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ. Ἐὰν ὁ Κάρολος Μαρτὲλ δὲν ἐνίκα τοὺς Ἄραβας εἰς τὴν μάχην τῆς Τούρ, ὁ ὁ Ἰσλαμισμὸς πιθανὸν νὰ ἦτο σήμερον ἡ θρησκεία ὁλοκλήρου τῆς Εὐρώπης. Ἐὰν ὁ Κολόμβος, ὅταν ἔπλεε πρὸς ἀναζήτησιν τῆς Ἀμερικῆς, δὲν ἔστρεφεν ὀλίγον πρὸς νότον, ἀκολουθῶν ἕνα κοπάδι ἀγρίων χηνῶν, θὰ ἀπεβιβάζετο εἰς τὴν Βόρειον Ἀμερικήν, ἀντὶ τῶν νήσων τοῦ κόλπου τοῦ Μεξικοῦ, καὶ ἡ Βόρειος Ἀμερικὴ θὰ ἐγίνετο ἀποικία Λατινικὴ καὶ Παπική, ἀντὶ Ἀγγλοσαξωνικὴ καὶ Εὐαγγελική. Ἡ Θεία Πρόνοια διηύθυνε τὴν φορὰν τῶν γεγονότων, ὥστε νὰ ἐπέλθουν ἐκεῖνα τὰ συμβάντα, τὰ ὁποῖα ἔσχον μεγάλα καὶ εὐεργετικὰ ἀποτελέσματα διὰ τὴν ἀνθρωπότητα.